
SUKUPOLVENVAIHDOKSEN MAHDOLLISUUDET PK-YRITYKSESSÄ

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Liiketalouden koulutusohjelma

Visamäki, Kevät 2013

Kati Alatulkkila

TOIMIPISTE
Liiketalouden koulutusohjelma
Laskentatoimi

Tekijä	Kati Alatulkkila	Vuosi 2013
Työn nimi	Sukupolvenvaihdoksen mahdollisuudet pk-yrityksessä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää toimeksiantajalleen Lemmikki Oy:lle edessä olevan sukupolvenvaihdoksen teoriaa. Yritys on eläinlääkäri- ja pieneläintuhkaamon palveluja tarjoava yritys, jonka omistajat ovat saavuttaneet eläkeiän. Opinnäytetyö antaa vastauksia siihen, mitä sukupolvenvaihdos tarkoittaa käytännössä ja mitä vaihtoehtoja yrityksellä on ajatellen sen jatkuvuutta.

Opinnäytetyössä on teoreettinen osa, jossa käydään läpi sukupolvenvaihdokseen liittyviä käsitteitä. Empiirisessä osassa teoriaa sovelletaan käytäntöön. Aineistona on käytetty alan kirjallisuutta sekä verkkomateriaalia. Lisäksi on haastateltu yrityksen johtoa.

Sukupolvenvaihdos on haastava prosessi, joka on syytä aloittaa ajoissa, jotta siitä saisi parhaimman taloudellisen ja henkisen hyödyn. Yrityksen oikea muoto, rakenne sekä sen taloudellinen tilanne tulisi tarkistaa ennen yrityksen siirtämistä. Vastikkeellisessa sukupolvenvaihdoksessa tulisi huomioida lisäksi siihen liittyvät verotukselliset seikat sekä panostaa yrityksen arvon määrittämiseen ennen kuin yritystä lähdetään myymään. Kuitenkin lopullinen kauppahinta määräytyy vasta siinä vaiheessa kun kauppa on tehty.

Ottaen huomioon, että yrityksen omistajat ovat jo saavuttaneet eläkeiän, olisi suotavaa ottaa asiantuntija avuksi yrityksen arvon määrittämiseen. Oikean jatkajan löytämiseen olisi hyvä panostaa. Yrittäjät voisivat ottaa vaihtoehdoksi tarjota vastavalmistuneelle eläinlääkärille yritystä, jolloin osa nykyisten yrittäjien tiedosta ja taidosta siirtyisi osa yrityksen jatkajalle. Toinen vaihtoehto olisi tarjota yritystä eläinlääkäriasemalle, joka haluaa laajentaa toimintaansa. Tässä tapauksessa Lemmikki Oy:n tiloista tulisi heidän yksi toimipisteensä.

Avainsanat: osakeyhtiö, sukupolvenvaihdos, yrityskauppa, yrityksen purkaminen, yrityksen arvon määrittäminen

Sivut 43 s. + liitteet 1 s.

Degree Programme in Business Economics
Accounting

Author	Kati Alatulkkila	Year 2013
Subject of Bachelor's thesis	Opportunities in the change of generation in a small and medium sized business	

ABSTRACT

The meaning of this thesis is to provide the client a good basis for making the final decision about the execution of the change of generation. The client is a small veterinary medical center that provides their customers veterinary medical services and crematoria services for small animals.

The owners have reached their retirement age. The thesis provides practical information for the owners about change of generation and the different opportunities for the company in the future. The thesis has its theoretical part, where it studies the concepts of the change of generation. In the second part the main concepts are used in practice. Literature and the internet have provided a large amount of material. Additionally a theme interview has been made with the company's management.

Changing the generation in a company is a challenging process that needs a thorough basis for the good choices that have to be made. Therefore it should be started in an early stage, so that the owners would benefit the most out of the situation. The right form and structure of the company and the financial status should be verified before making the change. When changing the generation it is important to pay attention to the taxable issues and to the valuation of the company.

Considering that the owners of the company are already in the age of retirement it could be valuable to use professional help when valuing their business. Finding the right buyer is important. They could market their business for a recent graduated veterinarian who could benefit from the knowledge of the owners. Another idea could be a bigger veterinarian center that wants to expand their operations.

Keywords Limited Company, change of generation, acquisition, winding-up a company, valuation a company

Pages 43 p. + appendices 1 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Toimeksiantaja	1
1.2	Työn tavoitteet ja rajausta	1
2	OSAKEYHTIÖ	3
2.1	Osakeyhtiön perustaminen	3
2.2	Osakkeet ja varallisuus	4
2.3	Päätösvalta ja yhtiökokous	4
2.4	Yhtiön johto ja tarkoitus.....	5
2.5	Osakeyhtiön oma pääoma ja tilinpäätös.....	6
3	SUKUPOLVENVAIHDOS	7
3.1	Yhtiömuodon ja vastuiden vaikutus	8
3.2	Yhtiön rakenne	9
3.3	Taseen tarkastelu	9
4	VAIHTOEHTOSET MENETTELYTAVAT OSAKEYHTIÖN SUKUPOLVENVAIHDOKSESSA.....	10
4.1	Yrityskauppa	10
4.1.1	Liiketoiminta- eli substanssikauppa	11
4.1.2	Osakekauppa.....	11
4.2	Yrityksen purkaminen	12
5	VEROTUS.....	14
5.1	Osakeyhtiön siirtyminen osakekaupalla.....	14
5.1.1	Luovutusvoittovero.....	14
5.1.2	Jäännösvero ja varainsiirtovero	15
5.2	Liiketoiminnan luovutus	16
5.3	Veronkierron välttäminen	16
6	YRITYKSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN	18
6.1	Malli arvonmääritysprosessista	19
6.2	Tuottoarvo	21
6.3	Substanssiarvo	23
6.4	Vertailevassa arvonmäärityksessä käytettyjä tunnuslukuja	24
6.5	Tulokseen suhteutetut tunnusluvut.....	25
6.6	Substanssiin ja liikevaihtoon suhteutetut tunnusluvut	26
7	LEMMIKKI OY	28
7.1	Yrityksen tiedot.....	28
7.2	Arvonmääritys.....	29
7.2.1	Strategia	29
7.2.2	Tilinpäätöksen tarkastelu	31
8	YRITYKSEN TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT JA JOHTOPÄÄTÖKSET	35
9	LÄHTEET	37

10 LIITTEET	43
-------------------	----

1 JOHDANTO

Edessä oleva suurten ikäpolvien eläkkeelle siirtyminen tuo monissa pienissä yrityksissä sukupolvenvaihdon ajankohtaiseksi. Monissa yrityksissä ei tiedetä, mitä tämä konkreettisesti tarkoittaa. Näin on myös toimeksiantajan yrityksessä.

1.1 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantaja on perheyritys. Yrityksellä on edessään omistajanvaihdos, joten työssä tullaan käyttämään yrityksestä nimeä Lemmikki Oy. Yritys tarjoaa asiakkailleen eläinlääkärin palveluja, lisäksi yrityksessä on pieneläintuhkaamopalveluja tarjoava osa-alue. Yrityksen pääomistajina toimivat eläinlääkäri ja hänen puolisonsa, heidän lisäksi on yrityksessä kaksi muuta osakasta.

Vuonna 2009 yrityksen liikevaihto oli 148 000€. Vuonna 2010 yrityksen liikevaihto nousi 165 000€. Yrityksen työntekijöinä toimivat eläinlääkäri, pieneläintuhkaamon hoitaja sekä vastaanottotyöntekijä. Toimipaikkoja yrityksellä on yksi ja tämä sijaitsee Pirkanmaalla. Yritys on vuokrannut eläinlääkärin kiinteistöstä vastaanottotilat, jossa toimia. Eläinlääkäri on nyt saavuttanut eläkeiän ja siitä johtuen yrityksen pitää löytää sopiva ratkaisu yrityksen jatkuvuudelle.

1.2 Työn tavoitteet ja rajaus

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää sukupolvenvaihdon perusteita, mitä se tarkoittaa ja mitä vaihtoehtoja yrityksellä on. Myös toimeksiantajalla on edessään vaikeiden päätösten tekeminen. Sen vuoksi he ovatkin pyytäneet tekemään selvityksen, mitä vaihtoehtoja heillä olisi ja mitä niissä tulisi huomioida. Henkilökohtainen intressi tämän opinnäytetyön tekemiseen on selvittää niin toimeksiantajalle ja itselleni, mitä ylipäätään tarkoitetaan sukupolvenvaihdoilla ja mitä siinä olisi hyvä huomioida.

Yrittäjillä ei ole sukulaista jatkamassa yrityksen eläinlääkäritoimintaa, joten tämä vaihtoehto on poissuljettu. Aiheesta käsitelläänkin sukupolvenvaihdosta vastikkeellisena luovutuksena. Vaihtoehtoja mietittäessä kurssi on poissuljettu. Yritys on osakeyhtiö, joten opinnäytetyössä käsitellään syvällisemmin juuri yksityistä osakeyhtiötä koskevaa teoriaa.

Jotta opinnäytetyö ei paisuisi mahdottomuuksiin, käsitellään verotusta ja yrityksen arvon määrittämistä yleisellä tasolla. Toimeksiantajalle esitellään tunnuslukuja, joita he voivat käyttää. Opinnäytetyön aihe on laaja ja sen tarkoituksena onkin tarjota toimeksiantajalle teoreettisen pohjan tulevaa varten.

Keskeisinä käsitteinä ovat osakeyhtiö, sukupolvenvaihdos, verotus sekä yrityksen arvon määrittäminen. Yhteistyökumppaneina toimivat yrityksen toimitusjohtaja ja omistaja, eläinlääkäri, hänen puolisonsa, hallituksen puheenjohtaja sekä eläinlääkärin poika, hallituksen jäsen.

Opinnäytetyö koostuu teoreettisesta osasta, jossa käsitellään sukupolvenvaihdoksen perusteita ja käsitteitä yleisellä tasolla. Lähdemateriaalina on käytetty sekä kirjallisuutta, että verkkomateriaalia. Yrityksen tilinpäätökset on saatu käyttöön. Finlex ja Verohallinnon verkkosivut toimivat lähteinä lakiasioiden ja verotuksellisten asioiden käsittelyssä.

Toisessa osassa otetaan teoreettiset tiedot käytäntöön ja sovelletaan niitä toimeksiantajan yritykseen. Teemahaastattelu yrityksen johdon kanssa, tekijän oma tietopohja ja kokemus yrityksestä, tuovat lisätietoa yrityksen tarpeista. Edellä mainitun pohjalta annetaan oma lausunto, mitkä olisivat juuri tämän yrityksen parhaat vaihtoehdot suorittaa sukupolvenvaihdos.

Opinnäytetyössä pyritään löytämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

Mitä tarkoittaa sukupolvenvaihdos?

Mitkä ovat eri vaihtoehdot sukupolvenvaihdoksessa?

Mitkä vaihtoehdot ovat realistisia juuri tälle yritykselle?

2 OSAKEYHTIÖ

Osakeyhtiössä yrityksen peruspääoma koostuu osakkaiden sijoituksista eli osakkeista. Osakkaat eivät ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön sitoumuksista. (Suomisanakirja 2013) Osakeyhtiötä kutsutaan myös pääomayhtiöksi. (Suomen yrittäjät 2013)

Tilastokeskuksen yritysrekisterin mukaan vuonna 2011 oli Suomessa 322 232 yritystä. Näistä yrityksistä 99,8 % oli alle 250 henkilön yrityksiä. Yhtiömuodoista osakeyhtiö on eniten käytetty yhtiömuoto. (Tilastokeskus 2011)

Taulukko 1. Yritysten lukumäärä kaupparekisterissä 31.12.2012 (Patentti- ja rekisterihallitus 2013)

Yritysmuoto	31.12.12
Osakeyhtiö	232 258
Yksityinen elinkeinonharjoittaja	195 416
Kommandiittiyhtiö	35 099
Avoin yhtiö	12 625
Osuuskunta	4 379

2.1 Osakeyhtiön perustaminen

Osakeyhtiöt jaetaan kahteen eri luokkaan, yksityiseen ja julkiseen osakeyhtiöön. Osakkeenomistajat eivät ole vastuussa omalla henkilökohtaisella omaisuudellaan. Ainoastaan sitomallaan alkupääomalla. Yksityisessä osakeyhtiössä vähimmäisosakepääoma on 2500€. (OYL 1:1§ ja 1:3§)

Osakeyhtiötä perustettaessa tulee kaikkien osakkaiden allekirjoittaa perustamissopimus, jossa ilmenee sopimuksen päivämäärä, kaikki osakkeenomistajat ja heidän osakkeet. Lisäksi tulee näkyä osakkeesta maksettava määrä, jota kutsutaan merkintähinnaksi. Perustamissopimuksessa näkyy myös osakkeen maksuaika ja hallituksen jäsenet. (OYL 2:1§-2§) 8.1.2013 lähtien osakeyhtiön on voinut perustaa suoraan internetin kautta, jolloin tarvitaan suomalainen henkilötunnus sekä verkkopankkitunnukset. (Yritys- ja yhteistietojärjestelmä 2013)

Tilikausi ilmoitetaan joko perustamissopimuksessa tai viimeistään yhtiöjärjestyksessä. Sopimuksessa tulee myös mainita toimitusjohtaja, tilintarkastajat sekä hallintoneuvoston jäsenet. Hallintoneuvoston ja hallituksen puheenjohtaja voidaan tässä kohtaa nimetä. (OYL 2:2-3§ ja 2:8§; Yrittäjät 2013)

Tehtävässä yhtiöjärjestyksessä tulisi vähintään ilmetä yrityksen nimi, Suomessa oleva paikkakunta sekä toimiala. Sen tarkoituksena on säädellä yrityksen toimintaa. Yritys tulee rekisteröidä kolmen kuukauden kuluessa allekirjoituksista. Jos rekisteröintiä ei tehdä määräaikaan mennessä, sopimus raukeaa. (OYL 2:2-3§ ja 2:8§; Yrittäjät 2013)

2.2 Osakkeet ja varallisuus

Osakkeella tarkoitetaan yhtiöön sijoitetun peruspääoman tasapuolista jakamista osakkeisiin. Jokainen osake on samanarvoinen toisen kanssa, ellei yhtiöjärjestyksessä siitä toisin mainita. Osakkeet voidaan maksaa joko rahana tai apporttina, joka voi olla jotakin muuta rahallista arvoa sisältävää omaisuutta. (OYL)

Äänivalta yhtiökokouksessa on yksi ääni per osake, ellei yhtiöjärjestyksessä toisin mainita. Yhtiöjärjestykseen voidaan merkitä niin, että osakkeella ei ole äänivaltaa, joko tietyissä äänestettävissä asioissa tai ettei ole äänivaltaa lainkaan. (OYL 3:1§) Osakkeita myytäessä tulee myyntivoitosta maksaa vero. Verotus tapahtuu pääomatulona. Veroprosentti on tuolloin 30 %. Yli 50 000€:n voitto verotetaan 32 % mukaan. Myyntivoitto tai tappio lasketaan vähentämällä myyntihinnasta hankintakulut. (Verohallinto 2013)

Yrityksellä on käytössä niin sanottua vapaata omaa pääomaa sekä sidottua omaa pääomaa. Oma pääoma on osakkeen omistajien yritykseen sijoittama raha. Yrityksen vapaa oma pääoma tulee sen tekemästä voitosta tai tappiosta sekä yrityksen tuloksesta. Sidottu oma pääoma on omaisuutta, jota ei pysty ottamaan käyttöön, kuten yritykseen osakepääoma, arvonnahastot ja vararahastot. (e-conomic 2013)

2.3 Päätösvalta ja yhtiökokous

Yhtiökokouksessa voivat osakkeen omistajat päättää yrityksen asioista. Kaikki päätettävät asiat kuuluu asianmukaisesti kirjata. Jos osakkeen omistajia on enemmän kuin yksi, tulee allekirjoituksia olla vähintään kaksi. (OYL 5:1§)

Yhtiökokous tulee pitää kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päätöksestä. Kokoukseen saa osallistua kaikki osakkeen omistajat. Kokoukseen tulee ilmoittautua ja kokouskutsussa tulisikin näkyä viimeinen ilmoittautumispäivä. Tämän kuuluu olla aikaisintaan 10 päivää ennen kokousta. Kokouksessa tulee päättää ainoastaan etukäteen ilmoitetuista asioista. Jokaisella osakkeenomistajalla on osuuksien määrän mukainen äänioikeus, ellei yhtiöjärjestyksessä toisin mainita. (OYL 5:3§)

Ylimääräisen kokouksen voi kutsua koolle tilintarkastaja, yli 1/10 osuuden omistava omistaja tai jos yhtiöjärjestyksessä on annettu siihen oikeus. Kokouskutsu tulee yksityisessä yhtiössä lähettää viimeistään kaksi viikkoa ennen kokousaika. Jokaisella osakkeenomistajalla on oikeus tuoda yhtiökokoukseen asia, kunhan se toimitetaan hallitukselle niin, että se ehtii kokouskutsuun. Normaali kokouskutsu tulee lähettää viimeistään viikkoa, kuitenkin aikaisintaan kaksi kuukautta ennen. (OYL 5:4§ ja 5:19§)

Yhtiökokous tulee pitää yrityksen paikkakunnalla ja sen kutsuu koolle hallitus. Kutsussa tulee ilmetä yrityksen nimi, paikka ja aika. Lisäksi kutsuun laitetaan asiasisältö ja jos mahdollisia muutoksia tullaan tekemään yhtiöjärjestykseen. Osakeyhtiölaissa on määriteltä myös erityisissä tilanteissa mainittavista seikoista, kuten yrityksen sulautumiseen tai jakamiseen liittyvissä asioissa, tulee se ilmetä kutsussa. (OYL 5:16§ ja 5:18§)

Yhtiökokouksessa tehtävät päätökset voidaan tehdä joko enemmistön tai määräenemmistön päätöksellä. Edellä mainittu tilanne voidaan ainoastaan vaalien osalta lieventää niin, että yli puolet äänistä saanut valitaan. Määräenemmistön kohdalla yli 2/3 on kannattanut päätöstä. Tämä on tilanne muun muassa silloin, kun päätetään yrityksen sulauttamisesta tai jakamisesta. (OYL 5:26§ ja 5:27§)

2.4 Yhtiön johto ja tarkoitus

Osakeyhtiölain mukaan jokaisella osakeyhtiöllä tulee olla hallitus. Lisäksi sillä voi olla hallintoneuvosto ja/tai toimitusjohtaja. Hallituksen kuuluu huolehtia yrityksen asianmukaisesta toiminnasta. Kirjanpidon lain mukainen hoito ja varainhallinta tulee olla valvottua. (OYL 6:1-2§)

Päätöstilanteissa enemmistö hallituksessa päättää, ellei yhtiöjärjestyksessä ole sovittu määräenemmistöstä. Jos äänet menevät tasan, päättää hallituksen puheenjohtaja. Päätöksiä tehtäessä tulee olla yli puolet hallituksen jäsenistä paikalla. Hallituksessa kuuluu istua yhdestä viiteen jäsentä, ellei yhtiöjärjestys toisin määrää. Jos jäseniä on alle kolme, kuuluu valita myös yksi varajäsen. (OYL 6:3§ ja 6:8§)

Hallitus valitsee toimitusjohtajan. Toimitusjohtajan tehtävänä on hoitaa hallinnollisia tehtäviä, kuten huolehtia asianmukaisesta kirjanpidosta ja varainhallinnasta. Toimitusjohtaja vastaa hallitukselle. (OYL 6:17§)

Yrityksen kuuluu toimia niin, että se kattaa kokoajan menonsa ja tuottaa tulosta. Jos sen tulos pysyy tappiollisena, tulee se lopettaa tai muuttaa toimintaansa niin, että tulos muuttuu positiiviseksi. Osakeyhtiön tarkoituksena on tuottaa voittoa omistajilleen (Osuuspankki 2013)

2.5 Osakeyhtiön oma pääoma ja tilinpäätös

Oma pääoma tulee yrityksen sijoitetusta pääomasta sekä tulorahoituksesta tulleesta yritykseen jätetystä pääomasta. Yrityksen liiketoiminta sitoo pääoman. Yrityksen taseesta voidaan nähdä sen sidottu oma pääoma, joka on osakepääoma, ylikurssirahasto, vararahasto ja arvonorotusrahasto. Vapaaseen omaan pääomaan luetaan muut rahastot, tilikauden voitto tai tappio sekä edellisten kausien voittovarot. Pääomalaina esitetään erikseen. (Yrittäjät 2013)

Jokaiselta tilikaudelta, joka yleensä tarkoittaa 12 kuukautta, tulee laatia tilinpäätös. Tämän tulee sisältää tuloslaskelman, joka kuvaa tulosta. Taseen, joka kertoo yrityksen taloudellisesta tilanteesta tilinpäätöspäivänä. Tuloslaskelman ja taseen liitteeksi ilmoitetut tiedot tulee ilmoittaa eli liitetiedot. Lisäksi tulee olla toimintakertomus jossa näkyy toiminnan kehittämistä koskevia seikkoja. Tilinpäätös tulee olla laadittu kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Edellisen tilikauden tiedot tulee olla esitettynä vertailua varten. (Taloussanomien 2013)

Tehty tilinpäätös ilmoitetaan patentti- ja rekisterihallitukselle. Tilinpäätös tulee ilmoittaa kahden kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta. (OYL 8.luku) Tilinpäätöksessä tulee esille seuraavia määritelmiä: liikevaihto, satunnaiset tuotot ja kulut, pysyvät ja vaihtuvat vastaavat, vaihto-omaisuus ja rahoitusomaisuus, hankintameno, siirtosaamiset ja siirtovelat, pitkäaikainen saaminen ja velka.

Liikevaihdon muodostaa varsinaisen toiminnan myyntituotot, joista on poistettu myönnettyt alennukset sekä arvonalisävero ja muut myynnin määrään perustuvat verot. Satunnaisissa tuotoissa ja kuluissa näkyy kertaluonteiset normaalista liiketoiminnasta poikkeavat, mutta olennaiset tapahtumat. (KPL 4:1§-7§)

Käyttötarkoituksensa mukaan taseen erät jaetaan joko pysyviin tai vaihtuviin vastaaviin. Pysyvissä ovat sellaiset erät, joilla on tarkoitus tuottaa tuloa useamman tilikauden ajan. Muut vastaavien erät kuuluvat vaihtuviin vastaaviin. Hyödykkeet, jotka ovat tarkoitettu luovutettavaksi tai kulutettaviksi kuuluvat vaihto-omaisuuteen. Rahoitusomaisuudessa ovat rahat, saamiset ja muussa muodossa tilapäisesti olevat rahoitusvarat. Menot, jotka ovat tulleet hyödykkeen hankinnasta tai valmistuksesta lasketaan hankintameno. (KPL 4:1§-7§)

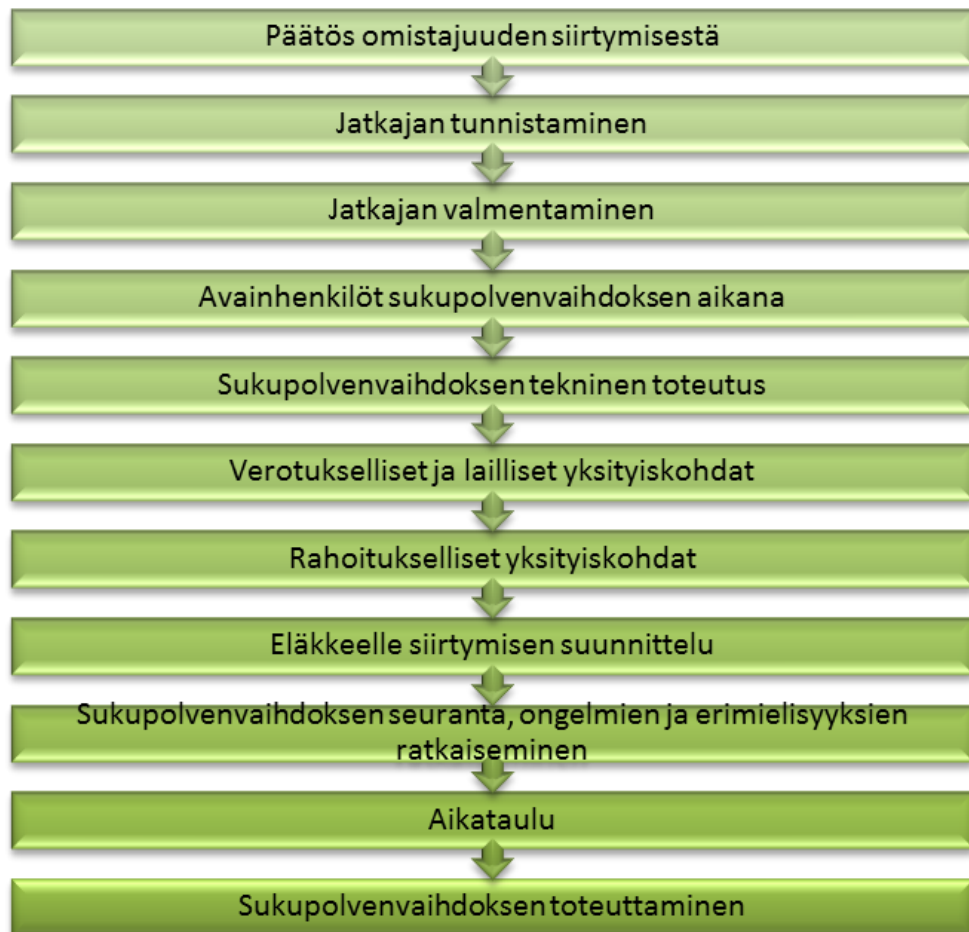
Siirtosaamisiin voidaan lukea tilikauden tai aikaisemmalla tilikaudella maksetut tai saadut tulot, jotka ovat toteutuneet suoriteperusteisesti tai sillä vastaavalla tavalla. Siirtovelat ovat saadut maksut tilikaudella tai aikaisemmalla tilikaudella, jotka ovat toteutuneet suoriteperusteisesti tai sillä vastaavalla tavalla. (KPL 4:6§) Suoriteperusteella tarkoitetaan kirjaamista sinä päivänä kun hyödyke on siirtynyt. (Taloushallintoliitto 2013)

Pitkäaikaisiin velkoihin kuuluvat saaminen tai osa saamisesta, joka erääntyy yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua maksettavaksi. Kaikki muut saamiset luetaan lyhytaikaisiin. (KPL 4:1-7§)

3 SUKUPOLVENVAIHDOS

Jokainen yritys tulee tilanteeseen, jossa sen omistajat vaihtuvat ja joku toinen jatkaa yrityksen toimintaa tai yrityksen toiminta lopetetaan täysin. Suurin syy sukupolvenvaihdokselle on ikääntyminen. Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan tilannetta, jossa yrityksen toiminta siirretään, joko yrittäjän elinaikana tai hänen menehdyttyään, toiminnan jatkajalle. Kyseessä voi olla joko yrittäjän jälkeläinen tai muu henkilö. (Verohallinto 2013; Heinonen 2005, s.29)

Suunnittelu on hyvä aloittaa ajoissa, yrittäjän itse ollessa vielä aktiivisesti mukana toiminnassa. Hallitsematon yrityksen omistajuuden vaihdos on taloudellisesti ja myös henkisesti tappiollista yrittäjälle. Tälle kyseessä on useimmissa tapauksissa elämäntyö. Yrittäjän kuoleman jälkeen tapahtuva sukupolvenvaihdos onnistuu testamentin tai perinnön kautta. Vaihtoehtoja yrityksen jatkuvuudesta on runsaasti, kunhan siihen ryhdytään ajoissa. (Lakari 2005, s.7; Verohallinto 2013; Manninen 2001, s. 17).

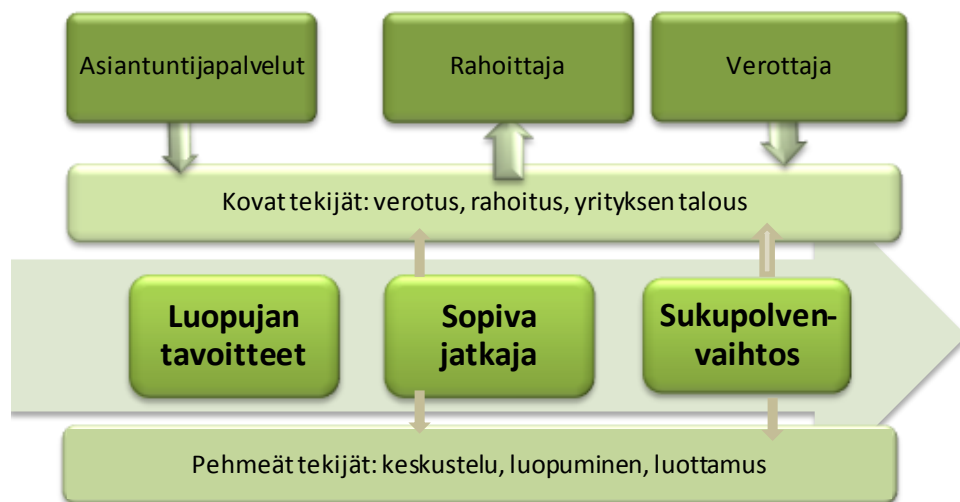

Kuvio 1. Sukupolvenvaihdossuunnitelman pääkohtia (Heinonen 2005, s.25)

Sukupolvenvaihdos vaatii onnistuakseen sekä pehmeitä, että kovia tekijöitä. Pehmeisiin tekijöihin voidaan lukea ihmisten väliset suhteet ja keskustelu, elämäntyöstä puhuminen ja luopuminen. Koviin tekijöihin voidaan liittää rahoituksen ja verotuksen sekä muut taloudelliset ja oikeudelliset haasteet. On todettu, että pehmeät tekijät vaikuttavat sukupolvenvaihdoksessa 90–95 %, loput ovat kovia tekijöitä. Sukupolvenvaihdoksessa keskustelun pitää olla avointa ja osapuolten välillä tulee säilyä luottamus ja kunnioitus. (Heinonen 2005, s.29-31)

Usein kovien tekijöiden käsittelyssä yrityksellä itsellään ei ole tarpeeksi tietoa ja/tai taitoa. Tarvittavat asiantuntijat olisikin syytä ottaa mukaan. Erityisesti verotus ja oikeudelliset seikat vaativat asiantuntemusta. (Heinonen 2005, s.16-17)

Yrityksen sukupolvenvaihdos tulisi aloittaa ajoissa. Yleinen neuvo on, että siihen käytetty aika olisi jopa kymmenen vuotta. Jotta yrityksen luopumisesta saisi irti parhaimman hyödyn, tulisi suunniteltaessa omistajanvaihdosta huomioida yrityksen oikea muoto ja rakenne. Tase tulisi laittaa luovutuskuntoon ja määritellä yrityksen arvo. Yrityksen vastuukysymykset sekä veronkierto tulisi myös huomioida (Heinonen 2005, s.36; Manninen 2001, s.18).

Kuvio 2. Sukupolvenvaihdon pääkohtia (Heinonen, 2005 s.25)

3.1 Yhtiömuodon ja vastuiden vaikutus

Osakeyhtiössä osakas sitoutuu yhtiöön ainoastaan omalla sijoittamallaan pääomallaan. Muuta henkilökohtaista vastuuta ei ole. Jos osakas kuitenkin toimii yrityksen kannalta haitallisesti ja vastuuttomasti, voi hän joutua korvaamaan tuottamiaan vahinkoja. Lain mukaan yhtiön perustaja, hallituksen jäsenet, hallintoneuvoston jäsenet ja toimitusjohtaja ovat korvausvelvollisia heidän toimiessa lainvastaisesti tai tietoisesti rikkomalla yhtiöjärjestystä ja näin vahingoittaen yritystä. (OYL)

Osakeyhtiö on siis ainoa yhtiömuoto, jossa yhtiön omistajat ovat vastuussa sijoittamallaan panoksella. Yritys pystytään myös helposti pilkkomaan pienempiin osiin. Myös porrastettu siirto yrityksen jatkajalle on mahdollista. Osakeyhtiömuotoisessa yrityksessä jatkaja voidaan ottaa yhtiökumppaniksi tai siirtää hänelle pitkällä aikavälillä pienin veroin yrityksen osuuksia. Osakkeita jaettaessa tulisi huomioida myös osakeomistajuuden vaikutusta päätösten toteuttamiseen. Osakeyhtiön omistajanvaihdoksessa mahdolliset riskit siirtyvät aina yritykselle, eikä yksityiselle henkilölle. (Manninen 2001, s.19; Suomen yrittäjät 2013)

3.2 Yhtiön rakenne

Liiketoimintaa voidaan harjoittaa yhdessä yhtiössä tai yritysryppäässä. Perheyriksissä rakenne muodostuu ilman suurempia suunnitelmia. Yhtiön rakenteeseen olisi kuitenkin syytä paneutua ennen sen siirtämistä jatkajalleen. (Manninen 2001, s.19)

Ostaja saattaa olla kiinnostunut vain tietyistä osista yrityksestä tai myyjä haluaa tarjota vain osan yrityksestä. Tässä tapauksessa yritys täytyy yhtiöittää liiketoimintasiirroilla. Jos jotakin omaisuutta halutaan erottaa yhtiöstä, tulisi se jakaa. Liikaa laajentuneet rakenteet voidaan selkeyttää fuusioimalla tiettyjä osia yhteen. (Manninen 2001, s.19)

Yrityksessä kannattaa lähteä ajoissa miettimään rakennemuutoksia. Jakautuminen, sulautuminen, fuusioituminen ja liiketoimintasiirtojen suorittaminen ovat kaikki verovapaita toimenpiteitä. Sukupolvenvaihdosta ajatellen edellä mainitut toimenpiteet voivat tuoda suurenkin taloudellisen hyödyn. (Manninen 2001, s.19)

3.3 Taseen tarkastelu

Taseella tarkoitetaan koostetta, jossa ilmenee yrityksen omaisuudet ja velat. Tase jaetaan vastaaviin ja vastattaviin (Liite1). Vastaavien puolelle tulee yrityksen varallisuus ja vastattaviin velat ja oma pääoma. (e-conomic 2013) Tästä syystä taseen ulkonäköä tulisi siistiä ennen yrityksen kauppaamista jatkajalleen. Vuosien varrella kertyneet turhat velat tulisi poistaa taseesta, jotta yrityksen oikea taloudellinen tilanne tulisi esille. (Manninen 2001, s.20–21)

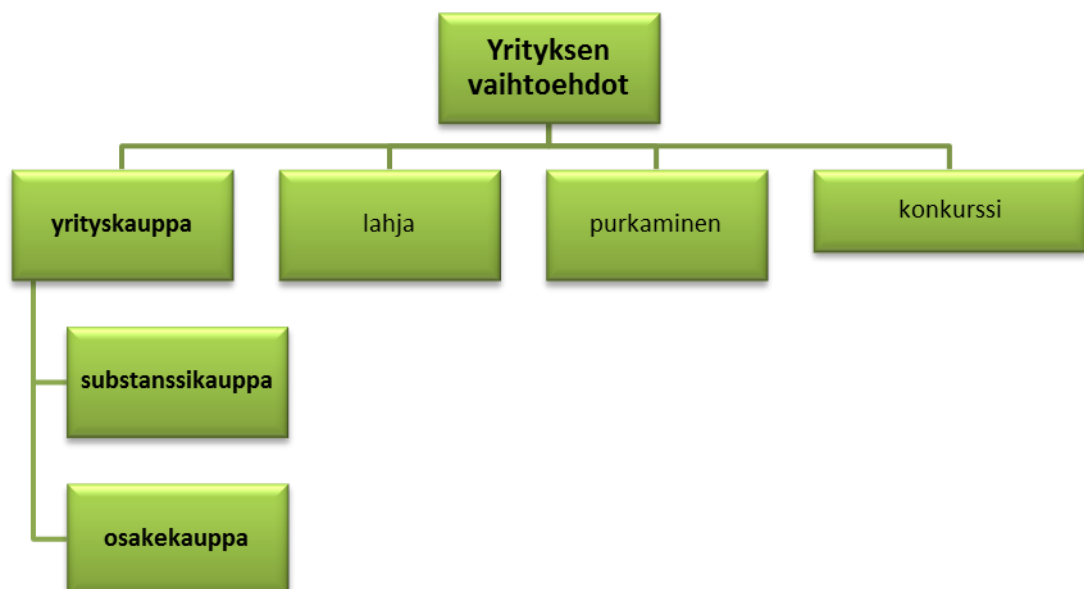
Osakeyhtiössä voidaan myydä omaisuutta tai jakaa osinkoja. Liiketoimintaa tai yksityisiä huoneistoja voidaan myydä yrittäjälle ja vuokrata jatkajalle, jolloin yrittäjä takaisi itselleen vuokratuloja. Yksi keino on myös jakaa omaisuus, jolloin jaetaan yritys kahdeksi; toiseen siirtyy liiketoiminta ja toiseen ylimääräinen omaisuus. Tämä helpottaa varsinaisen liiketoiminnan myymistä. (Manninen 2001, s.20–21)

4 VAIHTOEHTOISET MENETTELYTAVAT OSAKEYHTIÖN SUKUPOLVENVAIHDOKSESSA

Tapoja, joilla yrityksestä luovutaan on monia ja niihin vaikuttavat eri tekijät. Jos toiminnalle ei ole halukasta jatkajaa, ei ole muita vaihtoehtoja kuin toiminnan purkaminen. Mikäli yritystoiminnalle löytyy kiinnostunut jatkaja, tulee miettiä kuinka siirto suoritetaan. (Torsti 2005, s.11)

Haluaako yrittäjä rahallisen eli vastikkeellisen korvauksen yritystoiminnan siirrosta? Jos rahallista korvausta ei haluta, voidaan yhtiö lahjoittaa. Silloin kyseessä on vastikkeeton luovutus. Ostajalle voidaan myös antaa selkeä alennus. (Torsti 2005, s.11)

Yrityskauppa, lahja, lahjan luonteinen kauppa, yrityksen purkaminen ja konkurssi ovat yksinkertaistetusti yrityksen vaihtoehdot siinä vaiheessa, kun sen jatkuvuutta mietitään. Yrityksen jatkuvuuden tavoitteisiin ei kuitenkaan voida lukea konkurssia. (Torsti 2005, s.8-10)

Kuvio 3. Yrityksen eri vaihtoehdot jatkuvuuden mietinnässä (Torsti 2005, s.8-10)

4.1 Yrityskauppa

Yrityskauppaa voidaan tehdä, joko liiketoiminta- eli substanssikauppana tai osakekauppana. Liiketoimintakaupassa myydään yrityksen liiketoimintaa ja myyjänä toimii yritys. Osakekaupassa myydään myyjän omat osakkeet tai yrityksen koko osakekanta, osakas on myyjä. (Yrittäjät 2013)

Yrityksen myyminen on monivaiheinen prosessi, jossa ensimmäisenä vaiheena on yrittäjän päätös luopua yrityksestään. Seuraavana pitää löytää kiinnostunut jatkaja. Yritys pitää hinnoitella sopivaksi. Myyjä toivoo tietenkin korkeaa hintaa, ostaja matalaa. Molempia tyydyttävää kauppahintaa on hiottava. (Torsti 2005, s.13)

Myyjälle tulevat kustannukset muodostuvat pääasiassa veroseuraamuksista jotka ovat luovutusvoittoon perustuvat. Lisäksi voivat mahdolliset asiantuntijapalvelut aiheuttaa menoja. Yrityskaupan monimutkaisuudesta johtuen tulisi huomioida, että asiantuntija voi tuoda huomattavia säästöjä. (Torsti 2005, s.13)

4.1.1 Liiketoiminta- eli substanssikauppa

Substanssikaupassa voidaan etukäteen myydä jatkajalle osia yhtiöstä. Tämä keventää myös yrityksen tasetta ja taloudellista rasitetta. (Manninen 2001, s.21) Ostaja saattaa olla kiinnostunut vain osasta yrityksen toiminnasta, eikä koko yrityksestä. Siinä tapauksessa kauppaa käydään vain tietyistä liiketoiminnan alueesta ja sen omaisuudesta. Tuleva voitto kaupasta siirtyy yritykselle ja veroseuraamukset ovat yhtiön vastuulla. Tulevat varat voidaan siirtää esimerkiksi voitonjakosäännöksiin yrityksen omistajille. (Torsti 2005, s.8)

Substanssikaupassa myyjän tulee ottaa huomioon myös yrityksen jatko-toimenpiteet kaupan jälkeen. Miten osingonjaot suoritetaan? Onko tarkoitus jatkaa yrityksen toimintaa vielä kauppojen jälkeen vai puretaanko yritys?

Yritystä myytäessä tulisi huomioida myyntihinnan vaikutus. Jos yrittäjä päättää lahjoittaa yrityksensä, ei hänelle tule siitä veroseuraamuksia. Lahjan vastaanottajan tulee maksaa verottajalle lahjavero saamastaan lahjasta. Tämä määräytyy yrityksen käyvän arvon eli yrityksen substanssiarvon mukaan. (Lakari 2005, s. 8-9; Verohallinto 2013)

Silloin kun lahjanantaja ja -saaja eivät ole sukua toisilleen, verotus katsotaan II luokan mukaan. Näihin kuuluvat kaukaiset sukulaiset tai ei sukua toisilleen olevat. Tässä tilanteessa veroprosentti voi nousta jopa 35 prosenttiin. (Lakari, 2005 s.9; Verohallinto 2013) Jos ostaja maksaa enintään $\frac{3}{4}$ osakkeiden arvosta katsotaan se lahjaksi ja ostajalle lankeaa lahjaveroituksen tuoma meno. (Verohallinto 2013)

Kun myyjä antaa alennusta ostajalle, on se lahjanluonteinen kauppa. Jos alennus on 25 % tai enemmän käyvästä arvosta, on se lahja. Hinnan tulee olla vähintään 75 % arvosta, muuten ostajalta verotetaan saatu alennus lahjana. (Lakari 2005, s. 8-9; Verohallinto 2013)

4.1.2 Osakekauppa

Osakekaupassa on yleensä yrityksen koko osakekanta tai myyjän omistamat osakkeet kaupan. Yhtiön osakkeiden arvo voi olla niin iso, että apuyhtiön käyttäminen voi olla suositeltavaa. Apuyhtiö ostaa osakekannan eikä henkilökohtaista riskiä tule. (Finnvera 2013)

Osakekauppa eroaa substanssikaupassa siinä, että osakekaupassa ostetaan yritys varoineen ja velkoineen. Substanssikaupassa ostetaan joko osa liiketoiminnasta tai koko liiketoiminta. Substanssikaupassa myyjänä toimii yritys. (Sotka 2013)

Myyjä saa osakekaupassa kauppahinnan velattomana itselleen. Ostaja ottaa vastaan yrityksen sellaisena kuin se on. Substanssikaupassa ostaja voi valita vain tiettyjä osia yrityksestä. Osakekaupassa hänen pitää ostaa koko paketti, joten ostaja ottaa suuremman riskin. (Sotka 2013)

4.2 Yrityksen purkaminen

Yrityksen purkaminen tulee eteen siinä vaiheessa, kun yrityksen toiminta toivotaan loppuvan, mutta sille ei löydy sopivaa jatkajaa. Tässä tilanteessa kuitenkin esimerkiksi yrityksen toiminimeen, asiakassuhteisiin ja liiketilään perustuva arvo jää hyödyntämättä. Purkaminen antaa yrittäjälle mahdollisuuden siirtää yrityksessä olevat varat käyttöön ja lopettaa toiminta. Ennen lopettamista yrittäjälle voi olla edullisinta jakaa yrityksen varoja voittoina useamman vuoden ajan. (Lakari 2005, s.10)

Osakeyhtiön purkamistilanteessa on vaihtoehtoina yhtiön laittaminen pakkoselvitystilaan tai vapaaehtoiseen selvitystilaan. Yhtiöjärjestys voi määrätä yrityksen selvitystilaan. Jos yrityksen oma pääoma on pienentynyt merkittävästi, voidaan yhtiö asettaa pakkoselvitystilaan. Tilanne päätetään yhtiökokouksessa, jossa äänestyksen jälkeen selvitystila tulee heti voimaan. Myös tuomioistuimien tai Patentti- ja rekisterikeskus voi asettaa yrityksen selvitystilaan. (Lakari 2005 s.91–92)

Jos selvitystila puoltaa yhtiökokouksessa vähintään 2/3 edustajista, voidaan yhtiö asettaa vapaaehtoiseen selvitystilaan. Selvitystila alkaa heti päätöksen jälkeen. Yhtiökokouksessa voidaan päättää selvitystilan alkavan vasta myöhemmin. (Lakari 2005 s.91–92)

Selvitystila kuuluu ilmoittaa välittömästi kaupparekisterille, joka on syytä huomioida. Ilmoitus voi vaikeuttaa vielä avoimia tai tulevia liiketoimia, koska rekisteriotteessa saattaa näkyä yrityksen selvitystila. Yrityksen toiminimestä ja asiakirjoista tulee käydä ilmi yrityksen selvitystila, esimerkiksi laskussa pitää lukea X Oy. (Lakari 2005 s.91–92)

Kun selvitystila alkaa, siirtyy kaikki yrityksen hallinnolliset tehtävät selvitysmiehelle. Yksinkertaistetusti yrityksen selvitystila etenee Torsti Lakarin mukaan yhdeksällä askeleella, joka alkaa sillä, että yhtiökokous valitsee yhden tai useamman selvitysmiehen. Nämä ilmoittavat kaupparekisteriin selvitystilan alkamisen ja kuinka siinä edetään. Jos yrityksellä ei ole varoja kustannuksien kattamiseen, poistetaan yritys rekisteristä. (Lakari 2005 s.92–94)

Jos yrityksellä kuitenkin on varoja, haetaan kaupparekisteristä julkinen haaste yhtiön velkojille. Toimitusjohtaja ja hallitus laativat välitilinpäätöksen selvitystilän alkamispäivälle. Liiketoiminta tulee lopettaa selvitystilän alkamispäivänä ja varallisuus tulee realisoida, jotta velat ja selvityskulut saadaan katettua, tämän jälkeen selvitysmiehet maksavat yhtiön velat. Jos varat eivät riitä, tulee omaisuus luovuttaa konkurssiin. (Lakari 2005, s.92-94)

Näiden toimenpiteiden jälkeen voidaan yrityksen jäljelle jäänyt omaisuus jakaa sen osakkeenomistajille. Selvitysmiehien kuuluu antaa lopputilitys koko selvitysajalta, jonka tilintarkastajat tarkistavat. Yhtiökokous hyväksyy tai hylkää lopputilityksen. Selvitysmiehet ilmoittavat selvitystilamennettelyn päättymisen ja yhtiön purkamisen kaupparekisteriin. Yritys on siinä vaiheessa purettu, kun lopputilitys on esitetty kokouksessa. (Lakari 2005, s.92–94)

5 VEROTUS

Verotuksellisesti katsottuna, sukupolvenvaihdos on aina yksilöllinen tapahtuma, jossa toteutustavasta riippuen vaikuttavat eri verolait. Yrittäjän kuoleman jälkeen yritys siirtyy testamentilla tai perintönä. Sukupolvenvaihdoshuojennuksia on sekä tuloverolaissa, että lahja- ja perintöverolaissa. Arvonlisäverolaissa ja varainsiirtoverolaissa ei kyseisiä huojennuksia ole. (Verohallinto 2013)

5.1 Osakeyhtiön siirtyminen osakekaupalla

Osakekaupassa yrityksen osakkeiden omistaja myy osakkeensa ostajalle. Myyjälle koituu tästä tuloverotuksen mukaan luovutusvoittoveroa. Verolain mukaan tämä on veronalaista pääomatuloa. Ostajalle ei koidu vero-seuraamuksia kaupasta ellei kauppahinta ole liian alhainen, jolloin ostaja on velvoitettu maksamaan lahjaveroa. (Verohallinto 2013)

Yrityskaupassa kannattaa huomioida kaupan ajankohta verovuotta ajatellen. Verotus tapahtuu yleensä sinä vuonna kun raha on saatu. Luovutusvoitossa on kuitenkin toisin. Verotus määräytyy tehdyn kauppasopimuksen ajankohdan mukaan. Tulovero verotetaan siten sinä vuonna kun kaupat on tehty, eikä silloin kun siitä on saatu sovittu hinta. (Lakari 2005, s.14–16)

Esimerkki 1. Verojen maksusta käytännössä:

Myyjä ilmoittaa vuonna 2011 veroilmoituksessaan vuonna 2010 saadustaan luovutusvoitostaan. Verot määräytyvät lokakuussa 2011 valmistuvassa verotuksessa. Jos ennakot eivät riitä kattamaan maksettavia veroja, tulee yrityksen myyjälle jäännösvero maksettavaksi 2011 joulukuussa ja 2012 helmikuussa. (Lakari 2005, s.14–16)

5.1.1 Luovutusvoittovero

Luovutusvoittoverolla tarkoitetaan positiivista tulosta myydystä omaisuudesta ja se tulee myyjän maksettavaksi. (Verohallinto 2013) Luovutusvoittoa määriteltäessä käytetään kahta eri laskentamenetelmää. Joko myyntihinnasta erotetaan ensin kohteen hankintahinta, joka voi muodostua todellisesta hankintahinnasta kuluineen ja perusparannusmenoineen tai käytetään hankintameno-olettamaa. Molempia suositellaan käytettävän, jotta verottajalle ilmoitettava summa ei ole liian suuri. Verottaja ilmoittaa lopuksi verotettavan määrän. (Lakari 2005, s.14)

Todellista hankintahintaa käytettäessä tulee huomioida myös omaisuuden perusparannusmenot ja voiton saavuttamiseksi käytetyt muut kulut. Näihin luetaan muun muassa osto- ja myyntikulut. Hankintameno-olettamassa nämä on sisällytettyinä. Todellisessa hankintahinnassa arvioidusta myyntihinnasta poistetaan käytetty alkupääoma sekä mahdollisesti osakepääoman korotukseen käytetyt kulut. (Verohallinto 2013)

Esimerkki 2. Luovutusvoiton laskeminen todellisen hankintamenon mukaan:

Myyntihinnaksi on sovittu 150 000€ ja myyjä on maksanut osakeyhtiölain mukaisen vähimmäisosakepääoman 2 500€ (Verohallinto 2013)

$$150\,000\text{€} - 2\,500\text{€} = 147\,500\text{€} \text{ voittoa}$$

Jos taas lasketaan hankintameno-olettamalla, käytetään selkeää prosenttilaskentaa. Alle 10 vuotta omistuksessa ollut yritys, prosentti on 20. Yli 10 vuotta, 40 %. (Verohallinto 2013)

Esimerkki 3. Hankintameno-olettamaa käyttäen:

alle 10v.

Myyntihinta 150 000€

Hankintameno-olettama 20 % eli 30 000€

Luovutusvoiton määrä 150 000€ - 30 000€ = 120 000€

Maksettava vero olisi 120 000€ * 28 % = 33 600

yli 10v

Myyntihinta 150 000€

Hankintameno-olettama 40 % eli 90 000€

Luovutusvoiton määrä 150 000€ - 90 000€ = 60 000€

Maksettava vero olisi 60 000€ - 28 % = 16 800€

Veronalainen luovutusvoitto katsotaan olevan omaa pääomaa ja sen veroprosentti on 30 %. (Verohallinto 2013)

5.1.2 Jäännösvero ja varainsiirtovero

Jäännösvero on vero, joka maksetaan ennakoperinnässä jäädystä tuloverosta (Verohallinto 2013). Jäännösvero on korollista. Edellistä esimerkkiä käyttäen määrä määräytyisi seuraavan verokauden huhtikuusta 2011 ensimmäiseen maksettavan jäännösveron eräpäivään. Tämä olisi joulukuun 2011 alussa. Korko ei tulisi maksettavaksi, jos ennakko maksettaisiin viimeistään 31.3.2011. (Lakari 2005, s.16)

Verottaja saattaa pyytää myyjää ilmoittamaan heti luovutusvoiton määrästä, jotta verottaja voi periä tarvittavan veromäärän. Selvitystä annettaessa tulisi myös ilmoittaa luovutustappioista. Nämä voidaan huomioida ennakkoa laskettaessa. Tulevien ennakkojen takia olisi hyvä olla sitouttamatta kauppahintaa, jotta ne voidaan maksaa ajallaan. Ostajan ilmoittama varainsiirtolaskelma tuo verottajalle kaupan julki. (Lakari 2005, s.16)

Varainsiirtovero on vero, jonka ostaja maksaa ostetusta omistusoikeudesta joko arvopaperiin tai kiinteistöön (Verohallinto 2013). Ostaja on velvollinen osoittamaan verottajalle laskelma ja kuitti maksetusta kaupasta. Kauppakirjan tekemisen jälkeen ostajalla on kaksi kuukautta aikaa näyttää vaadittavat asiakirjat kotikuntansa verotoimistolle. Varainsiirtovero lasketaan maksetusta kauppahinnasta ja verokanta on 1,6 %. (Verohallinto 2013) Jos ostaja ei ole Suomessa verovelvollinen, on myyjän perittävä häneltä 1,6 %:n varainsiirtovero. (Blomquist, Blummé, Lumme, Pitkänen & Simonsen 2001, s.156)

5.2 Liiketoiminnan luovutus

Sukupolvenvaihdos tehdään myymällä osakeyhtiöön kuuluva omaisuus. Tässä tapauksessa on kyseessä normaali myyntitapahtuma. Hankintamenot kuuluu vähentää myyntivuoden kuluna ja voitot tuloutetaan. Yrityksen luopuessa pelkästään liiketoiminnasta kuuluu sen osakeyhtiönä kuitenkin antaa muun muassa veroilmoitus. (Verohallinto 2013)

Luovutuksen yhteydessä myyntiin tuleva muu omaisuus, kuten kiinteistöt arvopaperit, kuuluvat varainsiirtoveron alaisuuteen. Arvopapereilla tarkoitetaan tässä kohtaa osakeyhtiön osakkeita. Veroprosentti on tuolloin kiinteistöissä 4 % ja arvopapereissa 1,6 % kauppahinnasta. Kiinteistöistä maksettava vero tulee maksaa viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen teosta. Arvopapereiden kohdalla veron maksu tulee suorittaa kahden kuukauden kuluessa. (Verohallinto 2013)

Yrityksen omaisuuden myynnistä tulee maksaa arvonlisäveroa, jos siinä ilmenee selkeä myyntitapahtuma. Jos kuitenkin yrityksen jatkaja ottaa omaisuuden vastaan jatkaakseen yrityksen toimintaa, ei arvonlisäveroa tarvitse maksaa. Tässä tapauksessa ei myöskään luovutuksensaajalla ole vähennysoikeutta. (Verohallinto 2013)

Luovutus tulee siinä tapauksessa kyseeseen, kun luovutuksensaajalle siirtyy esimerkiksi yrityksen toimitiloja tai henkilöstöä. Periaatteena on, että siirtyvä omaisuus tai varallisuus on sellainen kokonaisuus, joka on yrityksen toiminnalle merkittävä. Omaisuus tulee luovuttaa myös kerralla, eikä osissa. (Verohallinto 2013)

5.3 Veronkierron välttäminen

Suomen laista on löydettävissä useampi säännös, joiden tarkoitus on huolehtia siitä, että yritysten sukupolvenvaihdokset suoritetaan lain puitteissa. Säännökset, kuten yleinen veronkiertosäännös (VML 28§), perintö- ja lahjaverolain veronkiertosäännös (PerVL 33a §), yritysjärjestelyjen veronkiertosäännös (EVL 52g §), varainsiirtoverolain veronkiertosäännös (VSVL 37§) ja arvonlisäverolain veronkiertosäännös (AVL 181§) estävät mahdollisen veronkierron. (Manninen 2001, s.23)

Veronkiertoon puuttuvat lainsäädökset määräävät yleisesti, että verotettava omaisuus arvioidaan todellisen arvon mukaiseksi jos asianomainen on antanut vääriä tietoja. Yleisessä veronkiertosäännöksessä tuodaan julki, että verovelvolliselle annetaan mahdollisuus perustella annettuja tai antamatta jätettyjä tietoja. Jos asianomainen ei pysty perustelemaan verottajalle antamia tietoja, verotetaan häntä yleisen verolain 1 momentin mukaisesti. Jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin, olisi suotavaa kirjata kaikki liiketaloudelliset toimenpiteet tarkasti ylös ja myös syyt kyseisille toimenpiteille. (VML 4:28§)

6 YRITYKSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

Yritysten ollessa jokainen erilainen ja erilaisessa ympäristössä on jokaisella myös oma arvonsa. Kun lähdetään matemaattisesti laskemaan yrityksen arvoa, käytetään siinä kahta eri tapaa: yrityksen velattoman omaisuuden, eli substanssin tai yrityksen tuottoarvon laskenta. (Suomen yrityskaupat 2013)

Arvonmäärityksen tavoitteena on saada selville yrityksen arvo sen taloudellisen tilan avulla. Tällöin käytetään sen tämänhetkistä tilaa hyväksi sekä arvioidaan sen tulevaisuutta. Arvot voivat poiketa tilinpäätöksen tiedoista, koska se näyttää ainoastaan yrityksen menneitä arvoja. (Kallunki & Niemelä 2007, s.13)

Perinteisesti yrityksen arvon määrittämistä on käytetty sijoituspäätöksiä tehtäessä. Yhtälailla siitä saatavat tiedot ovat merkittäviä pääomasijoittajille jolloin he sijoittavat yritykseen josta uskovat tulevan tuottoa tulevaisuudessa. Yrityskauppaa tehtäessä, erityisesti perheyhtiön, on tärkeitä määrittää yrityksen oikea arvo. Tämä kiinnostaa myös verottajaa sekä kilpailijoita. (Kallunki & Niemelä 2007, s.14-15, 22)

Uusi kansainvälisen tilinpäätösstandardin mukaan ostettava yritys tulee arvostaa sen käypään arvoon. Oston yhteydessä hankittu omaisuus pitää eritellä ja yksilöidä selkeästi aineellisiin ja aineettomiin omaisuuseriin. Tämän jälkeen jäävää, aineetonta, yksilöimätöntä omaisuutta kutsutaan goodwill:ksi. (Kallunki & Niemelä, 2007 s.22)

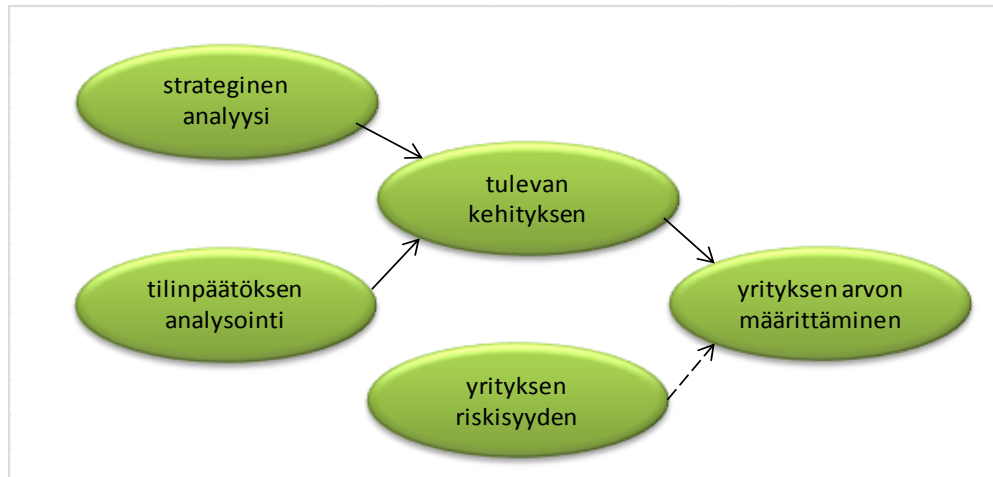
Arvon määrittäminen ei ole yksiselitteistä ja vaatii kokemusta. Sillä ei ole yhtä oikeata arvoa, vaan se perustuu myös tunnearvoihin. Omistajalla voi olla aivan eri mielikuva yrityksen arvosta kuin sen ostajalla. Yrityksen arvoa voidaan kuitenkin johdatella erinäisistä luvuista. Tulevaisuuden ja odotettavissa oleva tulos, tuleva kassavirta ja omaisuuden myynnistä saatava voitto kertovat arvosta. (Blomquist ym. 2001, s.107)

Huolellinen yritysanalyysi sekä arvostuslaskelmien yhdistäminen auttavat niin ostajia, kuin myös myyjiä pääsemään yhteisymmärrykseen yrityksen kauppahinnasta. Yrityskauppatilanteessa kohteelle täytyy aina määritellä joku arvo. Mitä arvonmäärityskeinoa käytetään riippuu sen kohteesta ja arvonmäärityksen käyttötarkoituksesta. (Blomquist ym. 2001, s.107 ja s.133)

6.1 Malli arvonmäärittämisprosessista

Yrityksen arvonmäärittämisprosessi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen:

1. strateginen analyysi
 2. tilinpäätöksen analysointi
 3. tulevan kehityksen ennakointi
- (Kallunki & Niemelä 2007, s.25-26)

Kuvio 4. Arvon määrittämisen päävaiheet (Kallunki & Niemelä 2007, s.26)

Strategista analyysia voi myös kutsua liiketoiminnan analyysiksi, jossa on tarkoituksena nähdä yrityksen menestymiseen vaikuttavat tekijät. Tämän avulla voidaan selvittää yhtiön voittoihin ja kassavirtoihin liittyvät asiat. Myös yritykseen liittyvät riskit huomioidaan. Strateginen analyysi jaetaan edelleen sisäiseen ja ulkoiseen analyysiin. (Kallunki & Niemelä 2007, s.27)

Sisäisessä analyysissä analysoidaan erityisesti:

- liikeideaa ja sen toimivuutta
- yrityksen palveluiden ja tuotteiden kilpailukykyä, kilpailuetua sekä sen kestävyyttä
- hinnoittelupolitiikkaa ja yrityksen tuotteiden erilaistamista eri asiakasryhmille
- markkinointi- ja myyntistrategiaa
- henkilöstöä
- investointimahdollisuuksia ja tehtyjen investointien kannattavuuksia
- rahoituksellista tilannetta.

Ulkoisessa analyysissä voidaan katsoa muun muassa kansantaloutta, toimialaa sekä kilpailijoita. Työttömyyden vaikutukset sekä bruttokansantuotteen kehitys voivat vaikuttaa yrityksen arvoon. Toimiala-analyysissä otetaan huomioon sen kilpailukykyä verrattuna muihin toimialoihin sekä sen sisäistä kilpailukykyä. Toimialan sisällä tapahtuva kilpailu voi muun muassa vaikuttaa hinnoitteluun, kuten hintojen polkemiseen. (Kallunki & Niemelä 2007, s.27–32)

Tilinpäätösanalyysiä tehdessä käydään läpi tilinpäätöksiä, jossa tarkastellaan erityisesti yhtiön kannattavuutta sekä rahoitusta ja varallisuutta. Jotta tilinpäätöksiä voidaan vertailla toisiinsa, tulee ne oikaista. Tämä tulee erityisesti kyseeseen listaamattomilla yrityksillä, niiden tilinpäätösten yleensä ollessa huonommin vertailtavissa. (Kallunki & Niemelä 2007, s.32–33)

Oikaisussa tulee tuloslaskelma ja tase oikaista samalla tavalla eri vuosille. Oikaisuja tehdessä tulisi tietää yrityksen tulossuunnittelun keinot, joiden kohteena ovat operatiivinen, verotuksellinen sekä kirjanpidollinen. Kirjanpidollisen tuloksen laatimiseen vaikuttaa kirjanpitolaki ja verotukselliseen, elinkeinoverolaki. Operatiivista tulosta yhtiö käyttää oman toimintansa arvioimiseen, sen todellista tulosta sekä rahoituksellista tilannetta. (Kallunki & Niemelä 2007, s.32–33)

Nettovarallisuuden suunnittelu kuuluu tulossuunnitteluun. Siinä lasketaan yksinkertaistetusti erotus yrityksen varoista ja korollisten velkojen välillä. Henkilöyhtiöissä maksetut palkat lisäävät nettovarallisuutta. (Kallunki & Niemelä 2007, s.32–33)

Tuleva kehitys antaa arvion siitä, mitä tulevaisuudessa on odotettavissa yrityksen tuotoksi. Tämä voi perustua yhtiön omiin arvioihin ja ennusteisiin, kuten tulevasta myynnistä, tuloskehityksestä tai rahoituksellisesta tilanteesta. Nämä ovat sisäisiä, syvemmällä ulottuvia määrittäyksiä jotka eivät useimmiten ole julkisia. (Kallunki & Niemelä 2007, s.33–34)

Analyysi tehdään useimmiten julkisista tiedoista, kuten tilinpäätöksistä, vuosikertomuksista tai kansantalouden tilasta kertovista ennusteista. Tulevaisuuden ennakkoinnissa on tärkeitä sen avoimuus. Arvonmäärittäminen tekijä ja sen käyttäjä tarvitsevat molemmat tietää käytetyt oletukset sekä ne tekijät, jotka niihin ovat vaikuttaneet. Ennustevuosien ja niistä tehdyt kasvuperiodit tulevat vastata mahdollisimman hyvin todellisuutta. (Kallunki & Niemelä 2007, s.33–34)

Tilinpäätösanalyysin ja strategisen analyysin jälkeen voidaan luoda niistä tiedoista yrityksen arvo. Yksinkertaisesti voidaan laskea sen omaisuuden arvo joko tilinpäätöstä käyttäen tai omaisuuden todennäköiseen myyntihintaan perustuen. Ongelmaksi kuitenkin näistä muodostuu luotettavuus. (Kallunki & Niemelä 2007, s.34-35)

Tilinpäätöksiä käytettäessä tulee arvon määrittämiseen pelkästään kirjanpidolliset arvot, jotka voivat poiketa huomattavastikin yrityksen todellisesta arvosta. Lisäksi omaisuuden määrittämisessä ei katsota tulevia voittoja, vain pelkästään tätä hetkeä. Yrityksessä tapahtuva kasvu voi nostaa yrityksen arvoa, vakiintuneessa yrityksessä sen uskollinen asiakaskunta tai brändi antavat yritykselle lisäarvoa. (Kallunki & Niemelä 2007, s.34-35)

Paremmaksi katsottu tapa olisi yritykseen sijoitetun pääoman taloudellisen arvon määrittäminen. Tässä tapauksessa otettaisiin huomioon myös arviot yrityksen tulevasta tuotoista. ”Arvioimalla yrityksen tulevan tuloskehityksen vaikutusta oman pääoman arvoon saadaan määriteltyä yrityksen arvo, joka perustuu yritykseen sijoitetun pääoman tase-arvojen lisäksi liiketoiminnan odotettuun kannattavuuteen. Näin saatu yrityksen arvo kuvaa sen todellista arvoa.” (Kallunki & Niemelä 2007, s.35)

Vieraan pääoman arvoa on helpompi määritellä. Se vastaa useimmiten kirjanpidollista arvoa. Vieraan pääoman sijoutukseen on liitetty yleisesti sovitut pääomapalautukset sekä koronmaksuehdot. Nämä ovat yleensä kiinteitä. (Kallunki & Niemelä 2007, s.35)

6.2 Tuottoarvo

Tuottoarvolla pyritään matemaattisesti toteamaan yrityksen keskimääräinen tulos ja ennustamaan sen tulevaisuutta. Tuotot diskontataan halutulla korkokannalla ja tulokseksi tulee tuottoarvo. (Yrityssuomi 2013) Diskonttauksen tarkoitus on laskea tulevalle maksulle tämän hetkinen arvo. Korkokanta on prosentteina kerrottu koron suhde korkoa tuottavaan pääomaan tiettynä ajanjaksona. (Taloussanomat 2013)

Verottajan näkökulmasta tuottoarvo lasketaan edellisten vuosien tuloksesta. Ostaja haluaa laskettavan realistisen tulosestimaatin joka kertoo tulevien vuosien tuloista. Käytännössä lasketaan viiden tulevan vuoden tulos yhteen joka kertoo yrityksen tuottoarvon. (Suomen yrityskaupat 2013)

Mitä useampi vuosi ennusteessa otetaan huomioon, sitä kalliimpi yhtiö on. Alle 2 vuoden tuottoa laskettaessa, ei ole rahoittajia mukana ja on siksi edullisempi. Kalliimmissa yrityksissä on aina rahoittajia mukana ja näin ollen täytyy myös huomioida takaisinmaksuajat jotka ovat yleensä 2-4 vuodelle. (Suomen yrityskaupat 2013)

Jotta tuottoarvoa pystytään laskemaan, täytyy tilinpäätöstä oikaista. Viralliset tilinpäätökset on tehty verotusta ajatellen eivätkä aina kerro yrityksen kyvystä tehdä rahaa. Oikaisulla voidaan, joko parantaa tai huonontaa yrityksen arvoa, riippuen miltä kantilta oikaisuja tehdään. Yleensä huomioidaan yrityksen tuloslaskelmasta oikaistua käyttökatetta. (Suomen yrityskaupat 2013) Tilinpäätöksen oikaisussa pyritään saamaan erilaisten yhtiöiden taseet vertailukelpoisiksi, toisin sanoen oikaistua tasetta on muokattu. Tilinpäätöksessä olevat joustokohdat pyritään eliminoimaan. (Taloussanomat 2013)

Tuottoarvon laskemisessa käytetyillä tulevilla tuotoilla voidaan tarkoittaa nettotulosta, yhtiön tuottamaa nettokassavirtaa tai osakkeenomistajille tulevaisuudessa siirtyvää nettokassavirtaa. Kassavirtojen nykyarvoa laskettaessa vaikuttavat nettokassavirratt, diskonttaustekijä sekä jäännösarvo, joka tarkoittaa investointijakson jälkeen olevaa investoinnin arvoa. Kun edelliset kolme tekijää on määritelty, tulisi suorittaa niin sanottu herkkyysanalyysi. Siinä selvitetään miten muutokset näissä tekijöissä vaikuttavat yrityksen arvoon. (Blomquist ym. 2001 ja Taloussanomat 2013)

Tuottoarvon laskentakaava on seuraavanlainen:

$$P = \sum_{t=1}^n \frac{E_t}{(1+i)^t} \quad (1)$$

jossa

P = yrityksen arvo

E_t = verojen jälkeinen nettotulos tai vapaa kassavirta vuonna t

i = tuottovaatimus

Mikäli nettotulos on vakio, voidaan kaavaa supistaa:

$$P = \frac{E}{t} \quad (2)$$

Tästä voidaan johtaa vielä $i = E/P$. P/E – luku kertoo, mikä on yrityksen arvo suhteessa yrityksen nettotulokseen. P/E – luvun ollessa esimerkiksi 20 ja oletetaan yrityksen nettotuloksen pysyvän samana joka vuosi, tarkoittaa se käytännössä, että sijoittamalla yritykseen voi sijoittaja pitkällä aikavälillä odottaa noin 5 % tuoton ($1 / 20 = 0,05$) (Koski 2004, s.112-113)

Selkeytettynä voidaan todeta, että mitä isompi P/E – luku, sitä pienempi tuotto. Sijoitusmielessä P/E – luvun ollessa iso, voidaan olettaa yrityksen kasvattavan tulostaan. P/E – luvun ollessa 4-10, nettotuloksen ei odoteta enää kasvavan voimakkaasti. (Koski 2004, s.113)

Esimerkki:

Sijoittaja sijoittaa 100000€ yritykseen. P/E-luku kertoo, kauanko sijoituksen kohteella kestää maksaa 100000€ sijoittajalleen takaisin. Aikamääreenä käytetään vuosi. Yrityksen nettotulos on 20000€, josta saadaan:

$$P = 100000€$$

$$E = 20000€$$

jolloin P/E – luvuksi saadaan $100000/20000$ eli 5. Yrityksellä kestää 5 vuotta maksaa sijoittajalleen takaisin.

Jos edellisestä halutaan johtaa tuottoprosentti, saadaan $\text{tuotto-\%} = 1/(P/E) * 100 = 1/5 * 100 = 20\%$ Tarkoittaa, montako prosentti yritys tekee tulosta saamallaan sijoituksella vuodessa.

6.3 Substanssiarvo

Siinä missä tuottoarvo perustuu tulevaisuuteen ja ennusteisiin, substanssiarvo perustuu historiallisiin arvoihin. (Blomquist ym. 2001, s.124)

Substanssin arvo kertoo yrityksen minimihinnan, jossa yrityksen lopullisesta taseesta on poistettu yrityksen velat (3). Vaikka laskenta tässä muodossa onkin yksinkertaista, tulisi yrityksen tasetta oikaista. Silloin selvittää myös omaisuuksien käyvät arvot. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä että lasketaan esimerkiksi 5 vuotta sitten ostetun laboratoriokoneen nykyinen arvo, tässä kohtaa sen käypä arvo olisi pienempi kuin uutena ostettu. (Suomen yrityskaupat 2013)

Yrityksen omaisuus
- yrityksen velat
+/- yrityksen liikekasvu eli
nk. Goodwill-arvo
= Kauppahinta

(3)

Erityisesti silloin kun yrityksen arvo perustuu suurimmaksi osaksi omaisuuden arvoon, on substanssiarvon käyttö suositeltavaa. Myös silloin kun yrityksen tuleva tuotto on matala, tulevaisuudenennuste ei ole imarteleva tai yhtiöllä on satunnaisia varoja joita voidaan myydä, olisi substanssiarvo syytä selvittää.

Substanssiarvoa voi määritellä myös niin että se on tarkistusluku, joka kertoo yrityksen sijoitetusta pääomasta. Samalla se kertoo myös siitä, paljonko tulisi kustantamaan yrityksen uudelleenrakentaminen. Laskennalla on tavoitteena selvittää realistinen arvo yhtiön varoille ja veloille ajatuksella, että yrityksen toiminta tulee jatkumaan. (Blomquist ym 2001, s.124-126)

Substanssiarvon huono puoli on se, ettei se ota laskennassaan yrityksen aineettomia hyödykkeitä huomioon, näihin liittyy voimakkaasti juuri yrityksen tietotaito, joka useissa yrityksissä liittyy sen tuloksenteekokykyyn. (Koski 2004, s.112)

Jos tuottoarvo on laskennallisesti korkeampi kuin substanssiarvo sisältyy kokonaisuuteen goodwilliä eli liikearvoa. Jos tilanne on toisinpäin, on siinä badwilliä eli passiivista, tuottamatonta omaisuutta. Tässä tapauksessa omaisuus tulisi realisoida tai koko liiketoiminnan kannattavuus on kyseenalaista.

Goodwill = tuottoarvo – substanssiarvo > 0

Badwill = tuottoarvo – substanssiarvo < 0

Tässäkin kohtaa tulisi muistaa, että edellä mainitut luvut ovat suhteellisia, tuottoarvon perustuessa ennusteisiin ja niiden tekijään. (Blomquist ym. 2001, s.124-126)

6.4 Vertailevassa arvonmäärityksessä käytettyjä tunnuslukuja

Perinteisesti arvonmäärityksessä on käytetty yksittäisiä tunnuslukuja, nykyään on kuitenkin ruvettu käyttämään arvonmääritysmalleja, jotka antavat luotettavampia tietoja. (Kallunki & Niemelä 2007, s.67–69) Vertailevassa arvonmäärityksessä laskettuja tunnuslukuja vertaillaan toiseen samanlaiseen yritykseen. Mitä lähempänä yritykset ovat toisiaan, sitä helpommin niitä voidaan vertailla toisiinsa. (Blomquist ym. 2001, s.127)

Yksittäiset tunnusluvut ovat helppo laskea ja ovatkin siksi olleet suosittuja. Tällöin lasketaan suhteuttamalla yrityksen arvo johonkin yrityksen taloudellista tilaa kertovaan muuttujaan niin sanottuun fundamentaalimuuttuja.

Yleisimpinä muuttujina ovat:

E = Earnings	eli yrityksen nettotulos
B = Book value of equity	eli oman pääoman tasesubstanssi
FCF = Free cash-flow	eli kassavirta
CE = Cash earning	eli kassatulos
S = Sales	eli liikevaihto

Jos jaetaan yrityksen oman pääoman markkina-arvo (Price = P) edellä mainituilla fundamentaalimuuttujilla saadaan yleisesti käytettyjä lukuja: P/E -, P/B -, P/FCF-, P/CE- ja P/S-luvut. Laskemalla yhteen yrityksen oma pääoma ja vieras pääoma saadaan tulokseksi yrityksen kokonaisarvo. Tätä voidaan sitten verrata fundamentaalimuuttujiin. Käytettäessä yksittäisiä tunnuslukuja tulisi niitä verrata yleisesti toimialaan, onko tunnusluku yli vai alle toimialan keskiarvon. (Kallunki & Niemelä 2007, s.67–69) Edellä mainittuja fundamentaalimuuttujia käyttäen, voidaan tunnusluvut jakaa viiteen eri ryhmään (4).

Tulokseen suhteutetut tunnusluvut		
	Osoittaja	Nimittäjä
P/E	oman pääoman markkina-arvo	ennustettu tulos
EV/EBIT	oman ja vieraan pääoman kokonaisarvo	liikevoitto
EV/EBITDA	oman ja vieraan pääoman kokonaisarvo	käyttökate
Kassavirtaan suhteutetut tunnusluvut		
	Osoittaja	Nimittäjä
P/CE	oman pääoman markkina-arvo	kassaperusteinen tulos
P/FCF	oman pääoman markkina-arvo	vapaa kassavirta
Liiketoiminnan volyyymiin suhteutetut tunnusluvut		
	Osoittaja	Nimittäjä
P/S	oman pääoman markkina-arvo	liikevaihto
EV/Sales	oman ja vieraan pääoman kokonaisarvo	liikevaihto
Tasesubstanssiin suhteutettu tunnusluku		
P/B	oman pääoman markkina-arvo	oman pääoman tasearvo
Osinko suhteutettu markkina-arvoon		
Div/P	Maksettu osinko	oman pääoman markkina-arvo

(4)

6.5 Tulokseen suhteutetut tunnusluvut

Käytetyin tunnusluku on P/E-luku (6). P/E-luku kertoo lukijalleen kuinka monta vuotta tarvitaan siihen, että yrityksen voitto kattaisi sen oman pääoman markkina-arvoa. Tunnusluku saadaan kun yrityksen oman pääoman markkina-arvo (P) jaetaan yrityksen nettotuloksella (E). Nettotuloksella (E) osoitetaan yrityksen operatiivista liiketoiminnan tulosta, joka jää osakkeenomistajilleen. Oman pääoman markkina-arvo (P) on osakkeen hinta kerrottuna osakkeiden lukumäärällä (5).

Osakkeen hinta	Tulos ennen satunnaiseriä ja veroja
x osakkeiden lukumäärä	- Tilikauden verot
= Yrityksen oman pääoman markkina-arvo	- / + Vähemmistöosuus
	= Nettotulos

(5)

P/E - luku = Yrityksen oman pääoman markkina-arvo / nettotulos

(6)

Tämä on siis eräs takaisinmaksuajan tunnusluku. Yksinkertainen laskukaava ei kuitenkaan kerro yrityksen tulevaisuuden kasvusta eikä sen riskeistä jolloin luku voidaan tulkita helposti väärin. (Kallunki & Niemelä 2007, s.70–72)

EV/EBIT – lukua lasketaan suhteuttamalla yrityksen oman ja vieraan pääoman arvo yrityksen liikevoittoon. Toisin kuin edellisessä osoittajaan tulee oman pääoman markkina-arvon lisäksi vielä vieraan pääoman arvo (7). Nimittäjään laitetaan liikevoitto (earnings before interest and taxes = EBIT) eli tulos operatiivisten kulujen ja poistojen jälkeen. Tämä saadaan suoraan tuloslaskelmasta. Yritysarvo (Enterprise Value = EV) saadaan laskemalla yrityksen oma ja vieras pääoma yhteen.

Korollinen vieras pääoma
+ Vaihtovelkakirjalainat
+ Optiotodistuksen arvo
- Korollinen rahoitusomaisuus
= Vieras pääoman nettoarvo

(7)

Verrattuna P/E – lukuun EV/EBIT – luku ottaa huomioon yrityksen velat. Liikevoittoa on helpompi käyttää kuin nettotulosta. Veroasteen erot eivät vaikuta yhtä paljon. EV/EBIT – luku on kuitenkin monimutkaisempi laskea ja on vähemmän käytetty luku, joten vertailuarvoja on vähemmän saatavana. (Kallunki & Niemelä 2007, 81–85)

Siinä missä edellisissä oli arvoa suhteutettu kirjanpidolliseen arvoon, voidaan käyttää myös kassatuloksia (8). P/CE- ja P/FCF – luvuissa käytetään kassatulosta (Cash Earnings = CE) ja vapaata kassavirtaa (Free Cash Flow = FCF).

Yrityksen nettotulos
+ Poistot
+ Satunnaiset erät (netto)
= Kassatulos (CE)

(8)

Kassatulos ei ota huomioon bruttoinvestointeja, eikä ota huomioon käytöpääoman muutosta, joten tulos on vain suuntaa antava. Vapaan kassavirran laskemisessa näkyy paremmin yritykselle tuleva rahavirta. Kassatuloksen antama tieto ei poikkea paljonkaan nettotuloksen eli P/E-luvun tiedosta ja vapaan kassavirran huono puoli on, että suuret investoinnit voivat antaa negatiivisen tuloksen. Olisikin syytä laskea useamman vuoden keskiarvo P/FCF – luvuista, jotta tulos olisi luotettavampi. (Kallunki & Niemelä 2007, s.84–85)

6.6 Substanssiin ja liikevaihtoon suhteutetut tunnusluvut

Yrityksen tasesubstanssiä käytettäessä yleisimpänä tunnuslukuna on käytetty P/B – luku (Price/Book value). Tämä on arvo, jossa osakkeen hinta ja osakekohtaisen oman pääoman tasearvon välistä suhdetta tarkastellaan (9). (Kallunki & Niemelä 2007, s.88) Tasesubstanssilla tarkoitetaan yrityksen omia varoja. Nämä ovat osakkeenomistajien osuudet yrityksen varallisuudessa eli niin sanottua nettovarallisuutta. Lisäämällä omaan pääomaan vapaaehtoiset varaukset ja vähemmistöosuudet saadaan omat varat. (Talouselämä 2013)

Osakkeen hinta/
Oman pääoman kirja-arvo per
osake
= P/B

Oman pääoman markkina-arvo
Oman pääoman kirja-arvo per
osake
= P/B

(9)

P/B – luku kertoo kuinka moninkertainen yrityksen oman pääoman markkina-arvo on suhteessa sen kirjanpidolliseen oman pääoman arvoon. Yrityksen kannattavuus vaikuttaa suoraan P/B – lukuun. Kannattavuuden ollessa nolla, luku saa arvon 1, jos arvo on yli yksi, oman pääoman tuotto ylittää vaaditun pääoman kustannuksen. (Kallunki & Niemelä 2007, s.89)

Oma pääoma
(sidottu ja vapaa)
+ vapaaehtoiset varaukset
(verovelalla korjattuna)
+ Poistoero
(verovelalla korjattuna)
= Tasesubstanssi

(10)

Oman pääoman sijoittaja on myös kiinnostunut oman pääoman tuotto prosentista ($ROE = \text{Rates on Equity}$), joka kertoo kuinka sijoitukselle on odotettavissa tuottoa. Tämä saadaan jakamalla yrityksen nettotulos tasesubstanssilla (10). (Talouselämä 2013)

Yleisimpiä lukuja, joita käytetään liikevaihtoon liittyen, ovat P/S – ja EV/S – luvut. Edellinen kertoo yhtiön oman pääoman arvon suhteessa tietyn vuoden liikevaihtoon. EV/S – luku selvittää yritysarvoa suhteessa liikevaihtoon. Liikevaihtoon suhteutettuja tunnuslukuja tulisi käyttää varoen, ne antavat vain viitteitä todellisesta tilasta.

Yrityksen arvon määrittämisessä ei ole yhtä ainoaa tapaa, arvoja on yhtä monta kuin on niiden määrittelijöitä. (Blomquist ym. 2001, s.134)

7 LEMMIKKI OY

Opinnäytetyötä tehdessä on suoritettu teemahaastattelu toimeksiantajan kanssa. Teemahaastattelun lähtökohtana on, että haastattelija on valmistanut etukäteen selkeän haastattelurungon jonka avulla käydään läpi haastattavan asioita. Haastattelu on enemmän keskustelua josta tekijä poimii oleelliset tiedot työtään varten. Haastattelun aikana keskustelu voi ohjautua rönseyllä ja haastattelijan tehtävä onkin pitää huoli, että kaikki kysymysalueet tulee selkeästi käytyä läpi. (Tilastokeskus 2013)

Kysymyksiä asettellessa on lähdetty miettimään toimeksiantajan etukäteen esille tulleita asioita. Tarkoituksena on ollut selvittää mitä yrityksen toiminta sisältää ja mikä on sen ideologia. Yrityksen tulevaisuuden näkymät ovat hämäränä ja haastattelun avulla luotiin pohja niille mahdollisuuksille joita yrityksellä olisi. Haastattelu on suoritettu puhelimen välityksellä, johon tuen pitkistä välimatkasta. Haastateltavana on Lemmikki Oy:n toimitusjohtaja/eläinlääkäri sekä hallituksen puheenjohtaja.

Teemakysymykset:

- Millainen on yrityksen historia (muoto, rakenne)?
- Mikä on yrityksen taloudellinen tilanne/varallisuus?
- Mitkä ovat yrityksen toiveet tulevaisuudelle?

7.1 Yrityksen tiedot

Lemmikki Oy on perheyritys, jonka toimintapaikka on Pirkanmaalla. Yritys on aloittanut toimintansa vuonna 1988, jolloin eläinlääkäri toimi ensimmäiset seitsemän vuotta toiminimellä. Yritys muutettiin osakeyhtiöksi vuonna 1995, jolloin se jaettiin neljälle osakkaalle. Kaikki osakkaat ovat perheenjäseniä. Lemmikki Oy:llä on 150 osaketta. Vuonna 2010 yrityksen liikevaihto oli 164 511,56 €. (Toimitusjohtajan haastattelu 2013)

Samassa yhteydessä kun yritys muuttui osakeyhtiöksi, yritykseen perustettiin eläinlääkäritoiminnan tueksi pieneläintuhkaamopalveluja tarjoava kokonaisuus. Yrityksen tavoitteena on ollut alusta asti tarjota asiakkailleen ja heidän omistajilleen ihmis- ja eläinlähdistä palvelua. Kattava laboratorio ja leikkaustoiminta sekä eläinlääkärin laaja ja pitkä kokemus tarjoavat asiakkailleen nopeaa ja asiantuntevaa hoitoa. Potilaina on niin vastasyntyneitä, kuin myös viimeiselle matkalle tulevia. Pieneläintuhkaamo tarjoaa asiakkailleen helpomman ratkaisun loppusijoitukselle. (Toimitusjohtajan haastattelu 2013)

Vastaanotolla työskentelee eläinlääkäri sekä vastaanottotyöntekijä, joka toimii myös pieneläinhoitaja sekä koirahieroja. Hänellä on myös pitkä kokemus koirien kasvattajana ja kouluttajana. Pieneläintuhkaamon toimintaa hoitaa eläinlääkärin puoliso, joka vastaa myös yrityksen johtotehtävistä. Yrityksen hallituksessa toimii hallituksen puheenjohtaja yksi hallituksen jäsen. (Toimitusjohtajan haastattelu 2013)

Yrityksen toiminta on perustettu eläinlääkärin kiinteistöön, josta yritys on vuokrannut toimitilansa. Eläintuhkaamo on perustettu sivurakennukseen. Yrityksen toimivuudesta ja kannattavuudesta vastaa yrityksen työntekijät ja omistajat sekä heidän perheenjäsenet. Vaikka kyseessä onkin osakeyhtiöstä, on kyse ollut elämäntyöstä jossa yrityksen tulot on merkinnyt samalla perheen tuloa. (Toimitusjohtajan haastattelu 2013)

7.2 Arvonmääritys

Toimitusjohtaja on tuonut haastattelussa esille, että hän toivoisi yrityksen toiminnan jatkuvan ja vastaanotolle löydetäisiin yrityksen ideologiaan sopiva eläinlääkäri joka jatkaisi hänen elämäntyötään. Tämä mahdollistaisi myös vastaanottotyöntekijän työsopimuksen jatkumisen ja asiakkailta olisi mahdollisuus käydä jatkossakin tutussa paikassa lemmikkiensä kanssa. Haastatteluissa on käynyt ilmi, että yrityksen johto kokee vaikeimmiksi asioiksi yrityksen jatkuvuutta miettiessä löytää sopiva jatkaja sekä yrityksen arvon määrittämisen. (Toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenen haastattelu 2013)

Todennäköisin sopiva jatkaja olisi eläinlääkäri ja tämä rajaa seuraajan löytämisen tiettyyn ammattikuntaan. Lisäksi paikkakunta ja sijainti vaikuttaa jatkajan löytämiseen. Yrityksen jatkumoa miettiessä tulisikin ottaa huomioon yrityksen sijainnin vaikutusta potentiaalisen ostajan löytämiseksi. Toimitusjohtaja toi esille, että heillä ei ole intressiä jatkaa yrityksen toimintaa ainoastaan omistajina. (Toimitusjohtajan haastattelu 2013)

Yritys on palvelua tarjoava yritys, jonka suurin pääoma on työntekijöiden ja omistajien tietotaito. Yrityksen arvoa määrittäessä tuleekin olemaan haasteellista määritellä tämä tietotaito euromääräiseksi. Toisin sanoen yrityksen aineellisen omaisuuden lisäksi tulee arvon määrittämisessä huomioida myös aineeton omaisuus. (Toimitusjohtajan haastattelu 2013)

7.2.1 Strategia

Yrityksen liikeidea on tarjota eläin- ja ihmisläheistä eläinlääkäri- ja pieneläintuhkaamon palvelua. Potilaille tarjotaan laatua, johon kuuluu myös ajan antaminen. Liukuhihnatoimintaa pyritään välttämään. Yrityksen liikeidea onkin toiminut ja vakituista asiakaskuntaa on käynyt vuosia.

Yrityksellä on kattava laboratorio joka mahdollistaa laajojen kokeiden tekemisen ja antaa asiakkaille nopeita vastauksia. Leikkaussalitoiminta on aktiivista, eikä eläinlääkäri käännytä mitään eläinlajia oveltaan. Eläinlääkäri ja vastaanottotyöntekijä ylläpitävät ja kehittävät taitojaan jatkuvasti, muun muassa osallistumalla alan luennoilla, joissa päivitetään tietoja.

Monet eläinlääkäriasemat ovat ottaneet mallia humanipuolen toiminnasta, jossa painotetaan tiettyihin toimintoihin. Eläinlääkärit spesifioituvat ja uusille klinikoille investoidaan uusimmat ja erikoisimmat laitteet. Edellä mainittu vaikuttaa hinnoitteluun ja asiakaskuntaan. Tässä onkin Lemmikki Oy:n kilpailuetu. Eläinlääkäri on ylläpitänyt osaamisensa kattaen kaikki eläinlajit ja lisäksi hänellä on vuosien kokemus niin pieneläinten, kuin myös suurelainten hoitamisessa.

Pieneläintuhkaamo tarjoaa asiakkailleen palvelua jota ei jokainen eläinlääkäriasema pysty tekemään. Lemmikki Oy tarjoaakin lähialueiden eläinlääkäriasemille pieneläintuhkaamon palvelua. Tähän kuuluu muun muassa kuljetus- sekä tuhkauspalvelu.

Yrityksen markkinointi- ja myyntistrategia on pääosin perinteinen puskaradion käyttäminen. Asiakastytyväisyyteen panostetaan. Lisäksi yritys mainostaa internetissä ja omat verkkosivut onkin uudistettu viime vuonna. Lehtimainonta ja sponsorointi ovat myös kuuluneet yrityksen markkinointikeinoihin.

Yritys on investoinut vuosien varrella useampaan laboratoriolaitteeseen jotka ovat tuoneet lisäarvoa yrityksen toimintaan. Lisäksi yritys kustansi vastaanottotyöntekijän kirjanpitokoulutuksen. Tämän jälkeen hän ryhtyi tekemään yrityksen taloushallinnon tehtäviä. Yrityksellä on leikkaussalitoimintaa ja siihen liittyvä varustelu. Lisäksi eläinlääkärin osaamista on tuettu ultraäänilaitteella.

Kiinteistössä jossa yritys sijaitsee, olisi mahdollista laajentaa toimintojaan isoeläinpuolelle. Sivurakennuksessa on talli, jossa on kolmelle hevoselle paikka. Tallin takana ovat hevosataukset ja lähiympäristössä on hyvät maastot. Yrityksen toimitusjohtaja kertoikin, että on miettinyt tilojen sopivan erittäin hyvin hevospraktiikan pyörittämiselle. Kiinteistön sijaitessa maaseudulla, kuitenkin lähellä Tamperetta, on juuri eläinten kannalta paikka otollinen. Vastaanotolle tullessa lemmikin voi rauhassa ulkoiluttaa pihalla ja sen lähiympäristössä. Pihalla on myös tilaa isompien eläinten käynnille.

Yrityksen taloudellista tilannetta tarkasteltaessa voi todeta, että yritys on velaton yritys joka sai viimeisen pitkäaikaisen vieraan pääomaerän maksettua vuonna 2007. Yrityksen suurin mahdollinen riskitekijä on ympärille perustettavat klinikat, eli kilpailu. Haastattelun perusteella on kuitenkin ilmennyt, että viime vuoden aikana kunnallisen eläinlääkäritoiminnan puolella tapahtuneiden rakenteellisten muutosten takia yksityisen sektorin tarve tulee lisääntymään.

7.2.2 Tilinpäätöksen tarkastelu

Yritys antoi tilinpäätöksen tarkastelua varten heidän tilikirjansa vuosilta 2006–2010. Tuloslaskelmat on oikaistu eri arvojen saamiseksi. Yrityksen arvojen laskemisessa on karkeasti laskettu yrityksen tuottoarvo, osakkeen arvo sekä substanssiarvo. Laskelmat ovat toimeksiantajalle tukena ja taustatietona yrityksensä lopullisen arvon määrittämiseen.

Taulukko 2. Lemmikki Oy:n oikaistu tuloslaskelma

OIKAISTU TULOSLASKELMA	2010	2009	2008	2007	2006
LIKEVAIHTO	164 511,56 €	147 601,33 €	154 616,80 €	150 391,75 €	148 230,19 €
Liiketoiminnan muut tuotot	655,38 €	- €	- €	- €	368,85 €
LIKETOIMINNAN TUOTOT YHT.	165 166,94 €	147 601,33 €	154 616,80 €	150 391,75 €	148 599,04 €
Materiaalit ja palvelut yhteensä	- 52 648,48 €	- 50 326,65 €	- 55 739,45 €	- 49 126,84 €	- 52 811,31 €
Henkilöstökulut yhteensä	- 71 836,63 €	- 55 020,14 €	- 61 019,08 €	- 56 620,21 €	- 58 028,37 €
Laskennallinen palkkakorjaus	50 020,43 €	34 948,77 €	40 441,77 €	44 761,87 €	50 901,42 €
Liiketoiminnan muut kulut	- 41 298,62 €	- 33 429,54 €	- 36 946,56 €	- 37 753,49 €	- 37 205,40 €
KÄYTTÖKATE	49 403,64 €	43 773,77 €	41 353,48 €	51 653,08 €	51 455,38 €
Suunnitelman mukaiset poistot	- 1 227,82 €	- 1 625,79 €	- 2 156,41 €	- 2 522,15 €	- 3 317,63 €
LIKETULOS (LIKEVOITTO)	48 175,82 €	42 147,98 €	39 197,07 €	49 130,93 €	48 137,75 €
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	82,86 €	17,02 €	305,42 €	517,25 €	687,03 €
NETTOTULOS	48 258,68 €	42 130,96 €	38 891,65 €	48 613,68 €	47 450,72 €
KOKONAISTULOS	48 258,68 €	42 130,96 €	38 891,65 €	48 613,68 €	47 450,72 €
Laskennallinen palkkakorjaus	- 50 020,43 €	- 34 948,77 €	- 40 441,77 €	- 44 761,87 €	- 50 901,42 €
TILIKAUDEN TULOS	- 1 761,75 €	7 182,19 €	- 1 550,12 €	3 851,81 €	- 3 450,70 €

Yrityksen tuloksia vertailtiin vuosien 2006 ja 2010 välillä. Vuosien nettotuloksien välillä ei ole ollut suurta heittoa, joten se voidaan katsoa vakioksi. Yrityksen toiminnan ollessa vakiintunutta eikä suurta kasvua ole odotettavissa, voidaan yrityksen tuottovaatimukseksi arvioida 10 %. Tällöin voidaan yritykselle laskea tuottoarvo $P=E/i$, jossa

P = tuottoarvo

E = nettotulos

i = tuotto-odotus

Taulukko 3. Lemmikki Oy:n tuottoarvo vuosina 2006–2010

Vuosi	Nettotulos (E)	Tuotto-odotus (P/E)	Tuottoarvo (P)
2010	48 258,68 €	5	241 293,40 €
2009	42 130,96 €	5	210 654,80 €
2008	38 891,65 €	5	194 458,25 €
2007	48 613,68 €	5	243 068,40 €
2006	47 450,72 €	5	237 253,60 €
Keskiarvo	45 069,14 €	5	225 345,69 €

Edellisen laskelman perusteella voidaan todeta, että yrityksen ostajan sijoittaessa yritykseen 225345,69€ on hänen siihen sijoittama pääoma maksettu 5 vuodessa. Tässä kohtaa tulisi kuitenkin huomata, että kyseisen tuotoarvon saavuttamiseksi tulisi jatkajan tehdä samalla työpanostuksella töitä kuin nykyiset yrittäjät.

Taulukko 4. Lemmikki Oy:n tase vuosilta 2006–2010

Tase	2010	2009	2008	2007	2006
VASTAAVAA					
PYSYVÄT VASTAAVAT yhteensä	3 615,62 €	4 843,44 €	6 469,23 €	7 600,39 €	9 952,87 €
VAIHTUVAT VASTAAVAT yhteensä	23 051,41 €	22 677,25 €	10 548,36 €	22 495,34 €	21 988,74 €
Tase vastaavaa yhteensä	26 667,03 €	27 520,69 €	23 861,74 €	30 095,73 €	31 941,61 €
VASTATTAVAA					
OMA PÄÄOMA yhteensä	16 555,73 €	18 317,48 €	12 258,23 €	13 808,35 €	9 956,54 €
VIERAS PÄÄOMA yhteensä	10 111,30 €	9 203,21 €	11 603,51 €	16 287,38 €	21 985,07 €
Tase vastattavaa yhteensä	26 667,03 €	27 520,69 €	23 861,74 €	30 095,73 €	31 941,61 €

Osakkeita on yrityksessä 150 kpl. Osakkeen yksittäinen arvo saadaan karkeasti laskemalla yrityksen varat – velat taseesta. (Taulukko 4.) Tulos jaetaan osakkeiden lukumäärällä seuraavasti:

Taulukko 5. Lemmikki Oy:n osakkeen arvo vuosina 2006–2010

Vuosi	Varat - Velat	Osakkeen arvo
2010	26 667,03 € - 10 111,30 €	110,37 €
2009	27 520,69 € - 9 203,21 €	122,12 €
2008	23 861,74 € - 11 603,51 €	81,72 €
2007	30 095,73 € - 16 287,38 €	92,06 €
2006	31 941,61 € - 21 985,07 €	66,38 €
Keskiarvo	28 017,36 € - 13 838,09 €	94,53 €

Laskelman perusteella vuonna 2010 Lemmikki Oy:n yksittäisen osakkeen arvo on ollut 110,37€. Keskiarvo viimeisen viiden vuoden aikana on ollut 95,53€. Tämän perusteella osakkeen arvo on selkeästi keskiarvon yläpuolella.

Osakekaupassa tulee myyjälle varainsiirtovero maksettavaksi, joka on 2 %, jolloin pelkästään osakkeiden myymisestä tulisi maksettavaksi vuoden 2010 osakkeen arvon mukaan:

Taulukko 6. Maksettava varainsiirtovero

Osakkeiden arvo yhteensä	16 555,73 €
Maksettava varainsiirtovero 2%	331,11 €

Yksinkertaistetusti substanssiarvo lasketaan erottamalla varoista velkojen määrä.

Taulukko 7. Lemmikki Oy:n substanssiarvo vuosina 2006 – 2010

Vuosi	Varat - Velat	Kauppahinta
2010	26 667,03 € - 10 111,30 €	16 555,73 €
2009	27 520,69 € - 9 203,21 €	18 317,48 €
2008	23 861,74 € - 11 603,51 €	12 258,23 €
2007	30 095,73 € - 16 287,38 €	13 808,35 €
2006	31 941,61 € - 21 985,07 €	9 956,54 €
Keskiarvo	28 017,36 € - 13 838,09 €	14 179,27 €

Yrityksen substanssi- eli omaisuusarvo olisi siis vuoden 2010 tilinpäätöksen mukaan 16 555,73€. Laskennassa on käytetty yrityksen kirjanpidollisia arvoja. Substanssiarvo ei määritä muuta kuin yrityksen fyysisen omaisuuden, joten se antaa ainoastaan minimihinnan.

Yrityksen substanssiarvoa voisikin nostaa pienentämällä yrityksen velkoja. Lemmikki Oy:n tilinpäätösten perusteella yrityksellä ei ole pitkäaikaisia velkoja ollut vuoden 2008 jälkeen joten olemassa olevat velat ovat ainoastaan lyhytaikaisia. Substanssikaupan ollessa normaali myyntitapah-tuma, tulee yritykselle verolliset seuraamukset siitä. Myynnistä maksetaan tuloveroa 24,5 %.

Taulukko 8. Oman pääoman vero substanssikaupassa, vuoden 2010 substanssiarvon mukaan.

Substanssiarvo	16 555,73 €
Oman pääoman vero 24,5%	4 056,15 €

Vertailtaessa tuottoarvon ja substanssiarvon tuloksia, huomataan niiden välillä olevan eroa:

Taulukko 9. Lemmikki Oy:n goodwilliä

Vuosi	Tuottoarvo	Substanssiarvo	Erotus
2010	241 293,40 € -	16 555,73 €	224 737,67 €
2009	210 654,80 € -	18 317,48 €	192 337,32 €
2008	194 458,25 € -	12 258,23 €	182 200,02 €
2007	243 068,40 € -	13 808,35 €	229 260,05 €
2006	237 253,60 € -	9 956,54 €	227 297,06 €
Keskiarvo	225 345,69 € -	14 179,27 €	211 166,42 €

Tuottoarvon ja substanssiarvon välillä on huomattava ero ja tämä kuvaa hyvin kuinka yrityksessä on paljon muutakin omaisuutta, kuin aineellista omaisuutta. Sille ei suoraan ole olemassa kaavaa jonka mukaan laskea, vaan yrittäjän kuuluu itse määrittää mikä on hänen elämäntyönsä ja osaa-misensa arvo.

Jos katsotaan yrityksen myyntihinnaksi yrityksen tuottoarvo vuonna 2010, tulisi osakekaupan yhteydessä yrittäjälle luovutusvoittovero maksettavaksi.

Taulukko 10. Luovutusvoittoveron määrä myyntihinnasta hankintameno-olettamaa käyttäen.

Tuottoarvo myyntihintana	241 293,40 €
Hankintameno-olettama 40%	144 776,04 €
Luovutusvoiton määrä	96 517,36 €
Maksettava vero 28%	27 024,86 €

Käytettäessä todellista hankintahintaa, on yrityksen osakepääomaksi tullut 5 045,64 €. Tällöin maksettavaksi veroksi voidaan laskea:

Taulukko 11. Luovutusvoittoveron määrä käyttämällä todellista hankintamenoa.

Tuottoarvo myyntihintana	241 293,40 €
Todellinen hankintameno	5 045,64 €
Luovutusvoiton määrä	236 247,76 €
Maksettava vero 30%	70 874,33 €

Myyjälle tulisikin edullisimmaksi maksaa luovutusvoittoveroa käyttäen hankintameno-olettamaa.

8 YRITYKSEN TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarkasteltaessa yrityksen muotoa ja rakennetta, on jo aiemmin osakeyhtiöksi muutettu yritysmuoto paras mahdollinen. Osakeyhtiö antaa laajimman mahdollisuuden lähteä miettimään jatkuvuuttaan. Yrityksellä on selkeä nimi joka kertoo yrityksen tarjoamasta palvelusta sekä sen ketkä ovat sen asiakkaat. Yrityksellä on toimitiloissa kalustoa jota se tarvitsee toimia-akseen kattavasti. Lisäksi aineettomana arvona yrityksellä on laaja asiakaskunta ja osaava työntekijä. Toimitilat ovat saaneet vuonna 2011 uuden, raikkaamman ilmeen ja yrityksen logoa on päivitetty vuonna 2008.

Yrityksen tulevaisuudella on opinnäytetyön pohjalta tarkasteltuna hyvä vaihtoehto yrityskaupalle. Yrityksen purkaminen oli haastattelun pohjalta pois suljettu vaikkakin tämä tulisi eteen, jos ei kiinnostunutta jatkajaa löydy ja siksi myös tämä vaihtoehto oli käsitelty teoreettisessa osassa.

Juuri tämän yrityksen tilannetta ajatellen, olisi yrityskauppa kaikkein kannattavin omistajille. Yrityksen varallisuus perustuu pitkälti aineettomaan, joten aineellisen omaisuuden, pelkän liiketoiminnan myymisestä ei ole mahdollista saada voittoa läheskään niin paljon kuin tuottoarvoon perustuvassa myynnissä. Yrityksen todellista myyntihintaa määriteltäessä toimivat substanssiarvo, joka on minimihinta ja tuottoarvo viitearvoina joiden väliin yrityksen myyntihintaa voisi sovittaa. Lisäksi huomioitavaa, kuten aiemmin mainittu yrityksellä on tietotaitoa, jota ei tule kuin koulutuksella ja vuosien kokemuksella. Tämä ei kuitenkaan ole myynnissä. Ainoastaan yritykseen palkattu työntekijä voisi tarjota tulevalle yrittäjälle saamaansa kokemusta ja osaamista.

Lemmikki Oy sijaitsee tällä hetkellä eläinlääkärin omistamassa kiinteistössä. Ideaali tilanne olisikin jos jatkaja toimisi edelleen samoissa tiloissa ja yrittäjille tulisi myös jatkossa vuokratuloja toimitiloista. Jatkajalla olisi myös mahdollista laajentaa vuokrasopimustaan sivurakennuksessa olevaan tallitilaan, jossa olisi hyvät tilat hevospraktiikalle.

Niin teoreettisessa kuin myös empiirisessä osassa on huomattu, että yrityksen ollessa pieni ja nimenomaan perheyritys jonka pääoma painottuu voimakkaasti aineettomaan pääomaan, on sen arvo haasteellista määrittää. Tietotaito sekä persoonallisuus ovat luoneet toimivan yrityksen.

Yrityksen todellista arvoa ei ole mahdollista ulkopuolisen määrittellä, siihen kuitenkin vaikuttaessa myös yrittäjän oma näkemys yrityksen arvoon. Lisäksi tulisi huomioda, että tunnearvo vaikuttaa yrittäjän näkemykseen yhtiönsä arvoon. Valitettavasti yrityskauppatilanteessa tunnearvoa ei pystytä muuttamaan rahaksi ja se olisikin syytä ottaa huomioon yrityksensä kauppahintaa määrittäessä. Näkemykset yrityksen ja elämäntyön hinnasta ovat erilaiset ostajan ja myyjän välillä.

Yrityksen toimiessa erikoisosaamisen ympärillä, ei sitä voi kenelle tahansa myydä. Lisäksi toimitilojen sijainti voi vaikuttaa ostajan kiinnostumiseen. Lemmikki Oy:lle olisi otollisinta löytää samanhenkinen ja samoja arvoja omaava jatkaja, joka näkee juuri tämän yrityksen potentiaalin. Jos yritystä myydään pitkällä aikavälillä, voisi sitä yrittää myydä vastavalmistuneelle eläinlääkärille. Samalla hän hyötyisi eläinlääkärin vuosien kokemuksesta ja saisi alkuun tukea yrittäjyydelleen. Toinen harkinnan arvoinen mahdollisuus olisi tarjota eläinlääkäriasemalle laajentamismahdollisuutta. Silloin heidän yksi toimipiste tulisi nykyisiin tiloihin. Tässä kohtaa voi tulla ostajalle halu ainoastaan yrityksen substanssiin. Jo olemassa olevalla klinikalla on jo oma asiakaskunta sekä maine.

Yrityksen etuna on sen rahallinen tilanne, sillä ei ole pitkää vierasta pääomaa. Toisin sanoen, se on velaton. Yrityksen liikevaihto on pysynyt taseisena. Yrityksen maine on erittäin hyvä ja sillä onkin laaja asiakaskunta. Yritys on erittäin kilpailukykyinen.

Lopuksi voidaan todeta, että opinnäytetyön aihe on ollut erittäin mielenkiintoinen. Sen edetessä saikin huomata kuinka laaja aihe sukupolvenvaihdos on, vaikka se rajattiin vastikkeelliseen luovutukseen. Toivottavaa on, että opinnäytetyö antaa toimeksiantajalleen selkeän tietopohjan mitä asioita heillä on mietittävänä ennen sukupolvenvaihdon suorittamista.

9 LÄHTEET

Blomquist, Lars; Blummé, Nils; Lumme, Eero; Pitkänen, Tomi; Simon-
sen, Lennart, 2001. Due Diligence osana yrityskauppaa. Jyväskylä: Gum-
merrus Kirjapaino Oy.

e-conomic: Mitä tarkoittaa – tase?

<http://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/tase>

viitattu 20.3.2013

e-conomic: Mitä tarkoittaa - Taseen loppusumma?

<http://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/taseen-loppusumma>

viitattu 21.1.13

e-conomic: Oma pääoma - Mitä tarkoittaa Oma pääoma?

<http://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/oma-paaoma>

viitattu 20.3.2013

Finlex: Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kirjanpitolaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336?search[type]=pika&search[pika]=kirjanpitolaki)

viitattu 16. 4 2013

Finlex: Laki avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä:

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1988/19880389?search\[type\]=pika&search\[pika\]=avoin%20yhti%C3%B6#L2P12](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1988/19880389?search[type]=pika&search[pika]=avoin%20yhti%C3%B6#L2P12)

viitattu 13.3.2013

Finlex: Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558 4.luku 28§ Yleinen ve-
ronkiertosäännös

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19951558?search\[type\]=pika&search\[pika\]=yleinen%20vero#L4P28](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19951558?search[type]=pika&search[pika]=yleinen%20vero#L4P28)

viitattu 21.1.13

Finlex: Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>

viitattu 18.3.2013

Finlex: Tuloverolaki 30.12.1992/1535 2.luku 48§.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535?search\[type\]=pika&search\[pika\]=tuloverolaki#L2P48](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535?search[type]=pika&search[pika]=tuloverolaki#L2P48)

viitattu 13.1.2013

Finlex: Tuloverolaki 30.12.1992/1535 2. luku 14§

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535?search\[type\]=pika&search\[pika\]=tuloverolaki#L2P14](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535?search[type]=pika&search[pika]=tuloverolaki#L2P14)

viitattu 23.1.13

Finlex: Tuloverolaki 30.12.1992/1535

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535?search\[type\]=pika&search\[pika\]=elinkeinotulon%20verottamisesta%20annetun%20lain#e-9](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535?search[type]=pika&search[pika]=elinkeinotulon%20verottamisesta%20annetun%20lain#e-9)
viitattu 22.1.13

Finnvera: Yrityskauppa ja omistajanvaihdos

<http://www.finnvera.fi/kehittaminen-ja-kasvu/Muutoksen-rahoitustarpeita/Yrityskauppa-ja-omistajanvaihdos>
viitattu 13.4.2013

Heinonen, J. 2005. Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos.
Helsinki: Tietosanoma Oy.

Kallunki, J.-P.; Niemelä, J. 2007. Uusi yrityksen arvonmääritys. Gummerus Kirjapaino Oy.

Koski, T. 2004. Caset: Yrittäjäyys.
Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Lakari, T. 2005: Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. 2. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy

Manninen, P. 2001: Yritys vaihtaa omistajaa - sukupolvenvaihdos ja yritys-
kauppa käytännössä. Porvoo: WS Bookwell Oy

Osuuspankki: Budjetointi ja suunnittelu

<https://www.op.fi/op/yritysassiakkaat/yritysjyys/budjetointi-ja-suunnittelu?cid=151512458&srcpl=4>
viitattu 20.3.2013

PRH – Patentti- ja rekisterihallitus: Yritysten lukumäärät kaupparekisteris-
sä

<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>
viitattu 18.3.2013

Sotka, J.: Lakiasiantomisto Jari Sotka: Osakekauppa vai liiketoiminta-
kauppa

<http://www.jarisotka.fi/node/22>
viitattu 17.4.2013

Suomen yrittäjät: Yhtiömuodon merkitys omistajanvaihdoksen kannalta

<http://www.yrittajat.fi/File/80386723-c287-434c-ad8b-42ec7269b62a/Yhti%C3%B6muodon%20merkitys%20omistajanvaihdoksen%20kannalta.pdf>
viitattu 13.1.2013

Suomen yrittäjät: Yrityskaupan verotus

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/verotus/yrityskaupan-verotus/>
viitattu 27.1.13

Suomen yrittäjät: Yritystoiminnan abc, yritysmuodot ja liiketoiminta
http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yritystoiminnanabc/yritysmuodot_ja_liiketoiminta/
viitattu 13.1.2013

Suomen yrityskaupat: Arvonmääritys
http://www.yrityskaupat.net/vinkit_s.php?sid=583
viitattu 30.1.2013

Suomi sanakirja: Osakeyhtiö
<http://suomisanakirja.fi/osakeyhti%C3%B6>
viitattu 12.4.2013

Talousapu
<http://www.talousapu.fi/konkurssi>
viitattu 10.3.2013

Talouselämä. Näin talouselämä laskee tunnusluvut:
<http://www.talouselama.fi/analyysit/nain+talouselama+laskee+tunnusluku/t/a2032163>
viitattu 12.4.2013

Taloushallintoliitto: kirjanpidon abc
http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/

Taloussanomien osoitteesta sanakirja: diskonttaus
<http://www.taloussanomien.fi/porssi/sanakirja/termi/diskonttaus/>
viitattu 15.4.2013

Tilastokeskus Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositilasto [verkojulkaisu]. ISSN=1798-6214. 2011, Katsaus yrityksiin, toimipaikkoihin ja konserneihin Helsinki: Tilastokeskus
http://www.stat.fi/til/syr/2011/syr_2011_2012-11-26_kat_001_fi.html
viitattu 18.3.2013

Tilastokeskus. Teemahaastattelu
<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>
viitattu 24.3.2013

Torsti, L. 2005. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Helsinki: Verotieto Oy.

Verohallinto: Osakkeen matemaattinen arvo
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Tuloverotus
viitattu 24.1.13

Verohallinto: Lahjan arvostaminen ja lahjaveron määrä

[http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahjan_saaminen_ja_antaminen/Lahjan_arvostaminen_ja_lahjaveron_maara%289205%29)

[FI/Henkiloasiakkaat/Lahjan saaminen ja antaminen/Lahjan arvostaminen ja lahjaveron maara%289205%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahjan_saaminen_ja_antaminen/Lahjan_arvostaminen_ja_lahjaveron_maara%289205%29) viitattu 10.3.2013

Verohallinto: Luovutusvoitto

[http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Luovutusvoitto%2813743%29)

[FI/Syventavat veroohjeet/Sanasto/Luovutusvoitto%2813743%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Luovutusvoitto%2813743%29) viitattu 20.3.2013

Verohallinto: Osakkeiden myynti

[https://www.vero.fi/fi-](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Sijoittaminen/Osakkeet_ja_osingot/Osakkeiden_myynti%2811940%29)

[FI/Henkiloasiakkaat/Sijoittaminen/Osakkeet ja osingot/Osakkeiden myynti%2811940%29](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Sijoittaminen/Osakkeet_ja_osingot/Osakkeiden_myynti%2811940%29) viitattu 18.3.2013

Verohallinto: Osakeyhtiön ja osuuskunnan tuloverotus

[http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Tuloverotus)

[FI/Yritys ja yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio ja osuuskunta/Tuloverotus](http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Tuloverotus) viitattu 24.1.13

Verohallinto: Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa

[http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa%2817330%29)

[FI/Syventavat veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa%2817330%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa%2817330%29) viitattu 24.1.13

Verohallinto. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa: Osakeyhtiön liiketoiminnan luovutus: [https://www.vero.fi/fi-](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa%2817330%29#Osakeyhtinliiketoiminnanluovutus6)

[FI/Syventavat veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa%2817330%29#Osakeyhtinliiketoiminnanluovutus6](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa%2817330%29#Osakeyhtinliiketoiminnanluovutus6) viitattu 21.3.2013

Verohallinto: Sanasto jäännösvero

[http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Jaannosvero%2813729%29)

[FI/Syventavat veroohjeet/Sanasto/Jaannosvero%2813729%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Jaannosvero%2813729%29) viitattu 27.1.13

Verohallinto

[http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Varainsiirtovero%2813815%29)

[FI/Syventavat veroohjeet/Sanasto/Varainsiirtovero%2813815%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Varainsiirtovero%2813815%29) viitattu 27.1.2013

Verohallinto

[http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Asunnon_ostaminen/Varainsiirtoveron_maksaminen%289242%29)

[FI/Henkiloasiakkaat/Asunnon ostaminen/Varainsiirtoveron maksaminen %289242%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Asunnon_ostaminen/Varainsiirtoveron_maksaminen%289242%29) viitattu 27.1.2013

Yrittäjät. Minustako yrittäjä:

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/rahoitussuunnittelu/paaoma/>
viitattu 16.4.2013

Yrittäjät. Minustako yrittäjä: Osakeyhtiön perustamistoimet ja yhtiömuodon sääntely

www.yrittajat.fi/minustakoyrittaja/perustamistoimet/osakeyhtio/
viitattu 13.4.2013

Yrityssuomi. Yrityksen ostaminen:

http://www.yrityssuomi.fi/web/guest/aihe?pp=polku_Kehittyminen&ppa=palp_Yritystoiminnan_laajentaminen&aihe=1000043#Omaisuuksien_m_ritt_minen

viitattu 15.4.2013

Yrityssuomi. Yrityksen ostaminen:

http://www.yrityssuomi.fi/web/guest/aihe?pp=polku_Kehittyminen&ppa=palp_Yritystoiminnan_laajentaminen&aihe=1000043

viitattu 22.3.2013

Yrityssuomi.

http://www.yrityssuomi.fi/web/guest/aihe?pp=polku_Kehittyminen&ppa=palp_Yritystoiminnan_laajentaminen&aihe=1000043

viitattu 22.3.2013

Yrityssuomi: Kauppahinnan kuva

http://www.yrityssuomi.fi/image/image_gallery?uuid=62bb997f-957b-4900-a1b7-abdd0defcb8d&groupId=10136&t=1316173938126

viitattu 22.3.2013

YTJ - Yritys ja yhteisötietojärjestelmä: Osakeyhtiön voi nyt perustaa verkossa

<http://www.ytj.fi/tiedotteet/Osakeyhtion-voi-nyt-perustaa-verkossa>

viitattu 18.3.2013

Haastattelu

Teemahaastattelu: haastateltavina olivat Lemmikki Oy:n toimitusjohtaja ja hallituksen puheenjohtaja sekä hallituksen jäsen. Haastattelut on suoritettu useammassa puhelinkeskustelussa kevään 2013 aikana.

10 LIITTEET

Liite 1.

VASTAAVAA	VASTATTAVAA
PYSYVÄT VASTAAVAT	OMA PÄÄOMA
Aineettomat hyödykkeet	Osakepääoma
Aineelliset hyödykkeet	Ylikurssirahasto
· koneet ja laitteet	
VAIHTUVAT VASTAAVAT	Muut rahastot
Vaihto-omaisuus	Edellisten tilikausien voitto (tappio)
· aineet ja tarvikkeet	
· keskeneräiset tuotteet	
· valmiit tuotteet ja tavarat	
Saamiset	Tilikauden voitto (tappio)
· myyntisaamiset	
· lainasaamiset	
Rahoitusarvopaperit	TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ
Rahat ja pankkisaamiset	PAKOLLISET VARAUKSET
	VIERAS PÄÄOMA
	· pitkäaikainen vieras pääoma
	· lyhytaikainen vieras pääoma
VASTAAVAA YHTEENSÄ	VASTATTAVAA YHTEENSÄ

Taseen rakenne (Koski, 2004 s.40)